هەڵاتن یا هەل دۆزینەوە

بۆ کوێ دەڕۆی هاوڕێم؟
چیتر دانیشتوانی تر لەم زەمینە نادۆزێتەوە.
چیتر، نە دەریاوانی تر
چارۆگە بۆیاغ دەکەن
نە ڕاوکەرانی دی بەسوژنی ئەستوور
تۆڕەکانیان دەدوورنەوە.
بۆ کوێ بڕۆی شار دوات دەکەوێت.
لە هەمان گەڕەک و لە هەمان کۆڵان دەخولێیتەوە
لە هەمان گەڕەک و
لە هەمان کۆڵان پیر دەبیت و
لەهەمان حەوشەدا قژت تاڵ تاڵ سپی هەڵدەگەڕێت.

کۆتایی ئاب/سەرەتای ئەیلوول **١٩٩٩** *ئیسپانیا*

***

ئیسماعیل بەرزنجی

* وتەیەک

* ئەم ــــــــ دەمانگەیەنێت بە کوێ؟ (دەقی شیعری)

زەلیل

لە کۆڕێکی شیعر خوێندنەوەدا، کیژۆڵەیەک بە دیلان تۆماسی شاعیر دەڵێت:

- چۆن دەبم بەشاعیرە.

ئەمیش وەڵامی دەداتەوە.

- بڕۆ ببە بە (عاهرة)

بێگومان مەبەستی تۆماس لە (عاهرة) مانا بازاڕی و سواوەکە نییە بەقەد ئەوەی مەبەستی بووە بڵێت بڕۆ ڕووت بەرەوە خۆت تەنیاکە، هەرچی کۆت و پێوەند هەیە بیخەرە ئەم لاوە، تاکو تەنیا لەم بوونەدا تێرامێنە و بنووسە.

ئێمە چەند بێ دەسەڵات و چەند هەژار و بێ سامانیین لە ڕووی جورئەتەوە.

من کە چارەگە سەدەیەک لەمەوبەر هەوڵم دابێ لاسایی ڕامبۆ بکەمەوە، مەگەر هەر گۆڕ بزانێت چۆن هەوڵم داوە، ئەمە بخەمە بواری پراکتیکەوە، کەچی لێرەدا بە دوو دێر دەیبڕێنمەوە.

دەکرێت لە چیرۆک و ڕۆماندا شتە موحەڕەمەکان بخەینە پاڵ کەسی دووەم، بەڵام لە شیعردا ئەمە زۆر زەحمەتە.

ترسناکترین حاڵەت لە ئێستای شیعری کوردیدا مەسەلەی نەبوونی جورئەتە، ناڵێم نییە، بەڵام زۆرکەمە.

ئیسماعیل بەرزنجی

ئەم ــــــــــ دەمانگەیەنێت بەکوێ؟

با لەم ( ) ماتببین

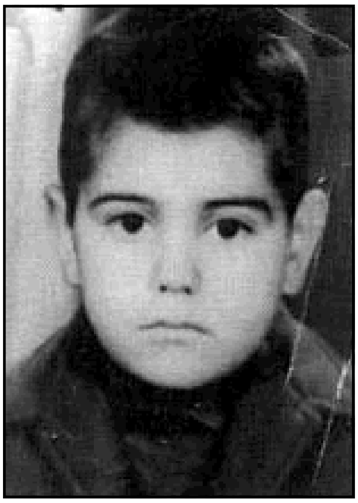

ئەو زەلامە بێسەرە کێیە
کەی ئەو پێکە هەڵدەدات و
-سەرناخۆش- دەبێت
تۆ بڵێی ئەوە -من- نەبم
لەترسی خۆم بزر بووبم؟

***

ئەوانە، کوڕەکان
چواریان
لە موحەمەرە بزر بوون
شەشیان
لە (عاصفه الصحراء)دا کوژران
پێنجیان
لەشەڕی کورد کوژەدا تیچوون
ئەوانە، کیژەکان
یەکیان لە پشتاشان ڕەق بۆوە
حەوتیان لە هەندەرانن
تەنها دوان لەمانە دەناسمەوە
١- مەسئولێکە کەسمان ناناسێتەوە
٢- شێتێکە هەموومان دەناسێتەوە

هەژاری
بێ کچی
تەمبەڵی لە بیرکاری
هەموومانی بەیەکەوە گرێ دابوو
سیاسەتی نەعلەتی هات
پەرشوبڵاوی کردین

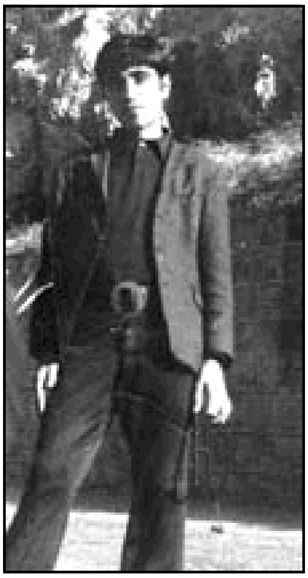

٢٥ ساڵ لەمەوبەر
چاوساغانە
کوێرانە، لاسایی ڕامبۆم دەکردەوە
ئاخ (ڤرلین)ێک نەبوو
هاوڕوح و هاودەمم بێت
دەنا ئێستا
دەمێک بوو نەمر بووبووم

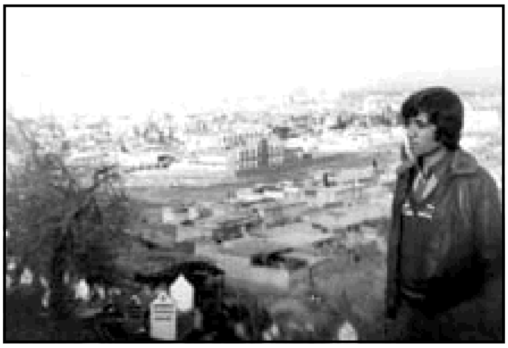

دەمەو ئێوارەیەکی سەرماوەز
لە بەرزاییییەوە نواڕیمە گۆڕستانەکە
لەو چرکەیەوە
نەعلەتم لە «ژیان» و
پشتیشم لە مردن کرد

عەباس عەبدوڵڵا یووسف

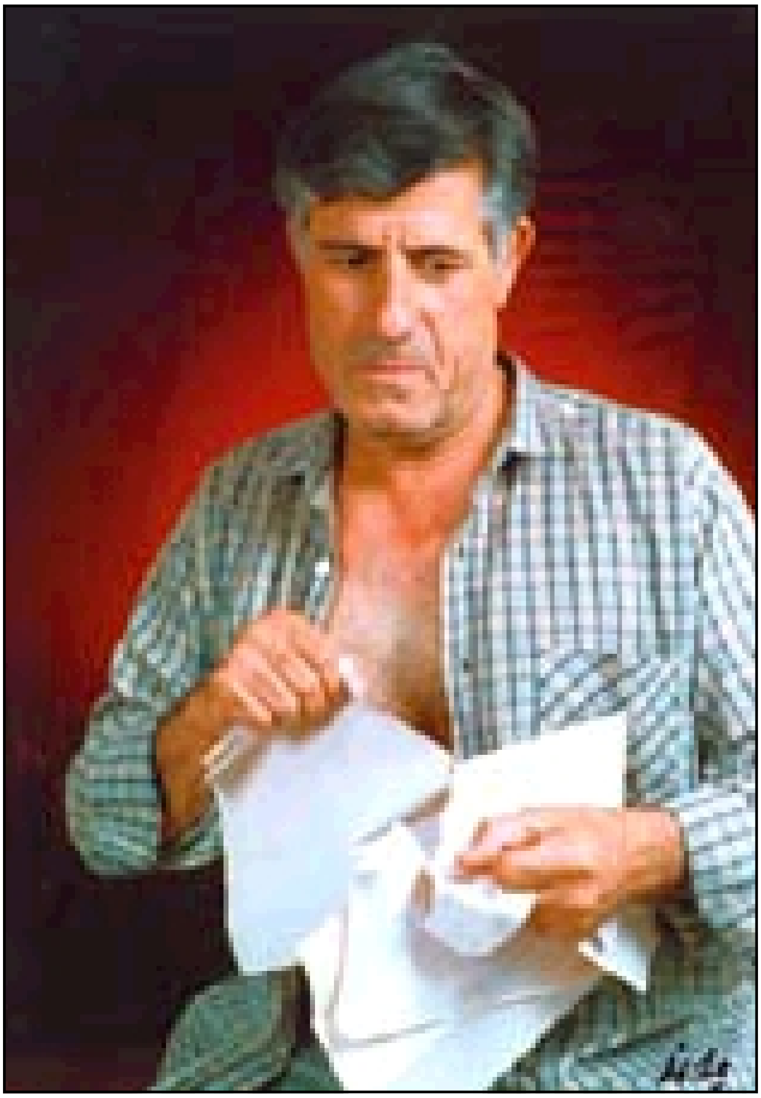

* ١٣ خاڵ * شەترەنج * پەنجەرەی پڕ زیو
* ڕۆژێکی تەرخانکراو بۆ... ڕامان
* چاخانەی ناو تاکسی * دەسبەخەنە

١٣ خاڵ

١- بڕواناکەم لەناو نووسەرانی کورتە چیرۆکی خۆماندا، کەس بەقەد من کورتە چیرۆکی خوێندبێتەوە لەبەر دوو هۆ:

ا- هەر لە منداڵییەوە عەبداڵی کتێب و ڕۆژنامە و گۆڤارانم.

ب- لەسەردەمێکی زووەوە، خۆم بە خوێندنەوەی کورتە چیرۆکی جیهانی، تایبەتدار کردبوو، ناوم لە کورتە چیرۆک نابوو (سەندەویچ)

ئێستا منی سەندەویچخۆر لە گشت کورتە چیرۆکنووسێکی ئێرەمان بێ کورتە چیرۆکترم.

٢- کە کارە تەواوەکانی فەلسەفەی گریکیم خوێندەوە، زۆر پوختە و ژیرانە فێرکرام کە (هۆ و بەرهۆ - علە و معلول) جەوهەری هەموو بزاڤێکە، هەوکە لێرە لەم کورتە چیرۆکانەمدا علە و معلول (هاوهۆ)نین و زۆر زۆر لێک دوورن.

٣- دەقێکی جوان و تا ڕادەیەک ڕۆمانسی، لە پڕ لە ڕک ڕاچوو و لێم بووە کوێرەدەق هەموو دەقێکی باش هیرۆگلیفیایەکە و بە هەزاران شامپلیۆن دەورەی دەن، ناتوانن بایی سەرە دەرزییەک ڕوونی بکەنەوە.

٤- بێ گوێ دانە دەستووری کورتە چیرۆک و ڕاسپاردەی ڕەخنەگرەکان. تێئاخنینم کردووە.

٥- ئەم چیرەبێژییەم، بەچێرەگۆییەی گێلان دەچێ، بەڵام وریابە! ئەو هەقەم لێ مەخۆ، مۆری منی گێلی لەسەرە.

٦- لێم تێکچووە، کامە وێنە شیعرە و کامەی وێنەی پەخشانە، بۆیەکا قەڵەم بە تەتڵەیی دەچیرێنێ.

٧- لە چیرۆکی چاخانەی ناو تاکسی دا، لە خۆم دەپرسم، بەچ مافێک مەرگەساتێکم موتوربەی گاڵتەجاڕی کردووە؟!

٨- پیتەکان، وشەکان، ڕستەکان بە ناوەرۆکەوە، سادیانە، تامپۆن دەکەن. ئەوانەش، خوێنەر هەراسان دەکەن.

٩- دال و مەدلوول، خۆ بەخۆ تووشی شیزوفرینیا بووینە.

١٠- ئەگەر بەو شاکارە مەزنانەی شەکسپیر و بلزاک و دستۆڤسکی و هەمنگوای و نازانم کێ و کێ، کەس نەڵێ: کەرت بە چەندی، من بەتەمای چیم؟!

١١- لەنێوان (چیرۆک) و (چرووک)دا، سێزدەجار، شێروخەتم هەڵدا، بزانم کامەیانم نووسیوە، هەر چرووک دەرچوو، کەواتە چرووکن.

١٢- مرۆڤ گیانلەبەرێکی نکاودارە، ئەگەر خەڵکانێک هەبن، ئەمەیان پێ ڕاست نەبێ، ئەوا، دەڵێم خۆم تاقانەی نکاوداریم، نکاو دەکرێم و نکاوان دەکەم.

١٣- خوێنەر کە بمخوێنێتەوە، زوو دەپرتێنێ؛ هوڕبنەچییە! منیش پێم وایە ڕاست دەکا، ئەویش خوێنەرێکی هوڕبنەچییە!.

پێشبڕکێ و خەڵات

ئەوەی ئەو (کۆرە دەق)ە بێنێتە سەر ڕاستەزمانی خۆی، واتا بیکاتە ڕۆنەدەق، ئەوا خەڵات دەکرێ و ناوی بەدەقەوە لە ژمارەیەکی ئایندەی جوایەزدا ڕادەگەیەنرێ.

***

شەترەنج

کورتە چیرۆک

١

کوللە، لە بەیانییەوە تا ئێوارە لە (عەبۆ)دا، بەدیار شەترەنجەوە خۆی مات دەکا، چەند شێلمانێک دەشکێنێ و بەدێشلەمە یاری دەکات و لە قەنداویشدا، بناو لێدەدات.

ئەوانەی بەمیرات دەبنە میر و پاشا، مەراقیان شەترەنجە و ئی ڕەشۆکێش، ئاشکرایە، دامەیە.

٢

– تۆ دەدۆڕێنی

* هەی کوللە، من هێشتا دوو ملیۆن ئامێرم ماوە، لە گوندێکی سەر سنوور، قاچاغچیانم ڕاسپاردووە، دوازدە هێستری نەخەساو و بەخەنە بارکراوم بۆ دەربازکەن، بەتەمامە بەیانی زوو لەگەڵ بانگدانێ، یەکرکێب بەرەو دەمۆرستان نەڕۆم، بەتەرەکتەر حەو قۆناغەرێ ڕۆیشتم لە شوێنی خۆتراندن، تایە پەنچەر بوو، چووپەکەش هەلا بەهەلا بوو.

– تۆ دەدۆڕێنی

* کاک کوللە، قەیناکە وەک دپلۆماسییان یاریت لەگەڵا دەکەم، بەس لە ناوەوە، زۆر ڕقم لێتە، چونکە بەدڵەشی کافکام وەبیر دێنێ، مێک و میراج و هنتەر کاولیان کردین، ڕەشۆڵەگریش بەتۆڕ و تۆز ڕاودەکات و جغارە سینەی داغان داغان کردووە، تۆ دەبێ بڕوابکەی هەموو شتێک بە تاڵحە، پێت دەتەزی و مێشکت سڕ دەبێ، لنگی ونس ڕاقیسە لە ئاگر دەچەقێ و کرێچیش بێ ئاودەسخانە ڕازییە،

– شتێکی نهێنییە

* زۆریش.

– ئا، یەکجار زۆر بە پێلێنانی سەرکی بن لێفە، ستللافیان بەدەسکە و ئاوەن کوشت بە شایەتانی: (یەک قەڵا) (دوو جوندی) (سێکەس) (٤ ئەسپ) (وەزیر٥) (کەس شەش) (فیل هەشت) (کەس نۆ) (کەس ١٠) (١١ کەس) (کەس دوازدە) (پاشا+١٠+٣).

٣

بەدرێژایی سەعاتی سەر مێزەکە، دەنگی زوڕنایەک دەهات، سەرانسەر مێشکی مرۆڤی ژمێرەپەرستی،

پرقونێر دەکرد، بەگورجوگۆڵی ستراتیژ، پانتۆڵی کردە بەرخۆ، بە تاکتیک، کەمێ سەری لەبەر ئاوێنە داهێنا، بە تاکتیک کەمێ پێشە خۆی پڕ عەنبەر و کافوور کرد، بە تاکتیک کەمێ تفی بەخوێنی ددانی کردەسەر خاک، بەتاکتیک کەمێ خواحافیزی لە پیرە مەنجەڵی حەسوود کرد.

٤

پرۆژەی خۆی دەسنیشان کردبوو، ئەمە یەکەمجاری ژیانی کوللەیە، کەوا ئەوەندە چەقە چەق بکات، دڕکێکی ڕاقەناند، بە بۆیە سەری مەڕێکی دەغەڵ، بۆیاغ کرد جیرەی لە دانی خۆی هێنا، کراسە مسرەنگییەکەی لەبەر شەوقی ئۆتۆمبێلی ئیسعاف سپی سپی دەچوو، هەر دەتگوت بەتاید شۆراوە و بە ئاوی سولاوکە بسمیل کراوە، دەستی بەڕوومەتی کیسەڵەکە داهێنا، زمانی نەگەستبوو، وریای ژمارەی لە سێدارەدراوەکان نەبوو، تەمەنی چەند ساڵ شەوقە تیژەکەی ترومبێلی حەریق لێ نەدەگەڕا قوڕشێلانەکەی تەواو بکات، لە ناوەندی بەشی یەکەمدا پچڕا، کەس بۆی نەچڕپاند، لاستیقایەتی دەستووری گەمانە، ئەویدیکەشی تەواو کرد، جەنابی حاکم (ناوی کاکە سوورە و کۆمۆنیست نییە...!!)، لە چلەی هاویندا بەپانکە، پەنجەشکێنیان کرد، کوللە گەرمای بوو، دونیا فێنک بوو، سێبەری بەر دەندەڕۆشکی پێ خۆشترە، ڕاپۆرتنووس ئەمەی زانیبوو، خەڵک لە دەوریماڵەکە خڕببوونەوە چاوەنۆڕی ئەویانە وەک بووک دەرکەوێ، کە بێتە دەرەوە، لەسەربان بە باگوردان، ڕابردووی کۆڵانێک دەپەستێتەوە، دەفتەرێکی ١٠٠ پەڕی لەبەرگێکی نایلۆنی ڕەش گرت، ڕسمی جووت خوشکەکەی کردبوو، مەبەست ئیسعاف و حەریق.

ـ ئەرێ هۆ حەشامەت

* ئەرێ تەجالینە، تاک تاک گۆرانی بڵێین، لە ئێوە گەروو و لە ئێمە گوێ، بابچینە سەر دختۆرێکی سیلدار، بەنەشتەر پووشکە کۆدەکاتەوە و زەرنەقووتەکانی پێ دەپاراست ئەمە چۆن بۆسەیەکە، چۆن جەنگێکە، تاقە یارییەکە، دۆڕاندنی تێدا نییە، داڵغەکارییەکەشی ئەوەندە خۆش خۆشخۆش خۆشە وەک هەڵچوونی پیپسی و فڕکردنی کەفاوەکەی، هەست بەبردن و دۆڕاندن ناکەیت.

لەسەر تەختەیەکی پەیژەدار ڕاوەستاوە، زنگیلێکی لەدەس بوو، شانۆیانە هەر بایدەدا، خەڵکەکە لە دەوری بینەری هۆبهابازبوون، ئەوی لە یاری شەترەنج یەکەم بێ، ئەوە بێگومان خەڵات دەکرێ و دەستە قەڵەم پاندانی (تیکۆ)ی دەدرێتێ، دژ کارەکەی لاسایی کوللە دەکرد، دەم بەخەندەیە، کوللە لە گەمەیدا قەت خەندەیەکی نەکردبوو، لە باوکیان پرسی و ئەویش وتی: قەت بڕواناکەم کوللە ساتێک پێکەنیبێ، بەجلێکی لە ئوتو دراو و سێ سەرکەسابوونی ڕەقیبەوە لەناو سەبەتەیەک لە دایک بووە، بەدەڵەمەییش ڕەسمی شەمسییان بۆ گرت.

ـ من بێزم نایە، یاری لەگەڵ وان بکەم.

* وان بۆ؟!

ـ چونکە حەزی لێناکەم.

* مەبەستت، کورتە باڵایە، دەم و چاوقۆپاوە، شینکەڵەو فۆرتەچییە.

ـ بەڵێ، خۆیتی، مەبەستم کلۆیە.

٥

پەرەموچەیەک هەڵدە خوارەوە و تووشی رەوە منداڵێکی داندۆکخۆری بکە، کە حەزیان لێیە، بزانن شت لە ئاسمانەوە تا دەگاتە سەر کەپوویان، چی بەسەردێ، سەیرە، ئەم یارییە، پڕ مەترسییە و لە ئۆلۆمپیادا ناونووس نەکراوە، پەسنی شەترەنج بکە، بە کرێ فێرە چڵم سڕینی ناو دەسماڵی بە نەخشۆکەت دەکات، ساختەچییە لە ڕۆیشتنا، زیقە زیقی پێڵاوەکەی دەهات. بەقەستی هەندە نەوتی لە کەلەنی پەڕەکانی پێستەی بن پێڵاو کردووە،،، گالۆنێک زیقە زیق، دارزەیتونێک تێراو دەکات لەبەر هەتاوی کەچەڵدا، چوار مەشقی دانیشتوونە، بە قاقا پێکەنین وای زانیبوو گەمان دەکات، ڕۆیی، پشت لەوان و ڕوو لە ئۆقیانووسی کێم و نەهامەت ملی لێنا و نەگەڕایەوە.

٦

کوللە، لە بەیانییەوە تا ئێوارە، بەدیار شەترەنجەوە، خۆی مات دەکرد و...؟!

هەولێر **١٩٧٩/٥/٢٤**

....

عەبۆ: چایخانەیەکی بەناوبانگی شاری هەولێرە، ئێستا نەماوە.
بەدلەش: مسخ
تیکۆ: جۆرە مارکەیەکی قەڵەم پاندان
مێک و میراج و هنتەر: فڕۆکەن
تالح: بەخت
ستل لایف: طبیعة صامتة، جامدة (**Still Life**)، سروشتی بێ گیان
فۆرتەچی: درۆزن
یەکرکێب: یەکسەر
دمۆرستان: وولاتی نەگبەتی

***

پەنجەرەی پڕ زیو

کورتە چیرۆک

سێشەممەیەکی پەمبەیە، جارێ ڕەژوو هەڵنەهاتووە، سەرفەتاح پسپسۆکێک بە تاوی تۆقیوان بەناو کەلێنی پەنجەرە داخراوەکە، خێرا ڕەت دەبێ، پەنجەرەش بەفەیبەری تلیش تلیش ڕاستچەپ چنراوە، تلیشەی ٤سم پان و درێژییەکەی درێژە، بە سورمانەوە هەست بە تێپەڕبوونی دەکەم، زمانی هەڵوێزنیوە، بە خۆم پەنجەرەی زیوگر ناکەمەوە گزنگ خۆی بەسەری پەنجان دەیکاتەوە و من لە خەوێکی ڕۆمانتیکی هەڵدەستێنێ.

بەردەوام قەلبم خاو و خەوۆکە، لە ئەژدیهایەکی چینی مات، سامناکترە، هەڵسم پەنچەرەکە دەکەمەوە، لێرە شەمەندەفەر بەهێواشی و کەمدوویی دەڕوا، ئێرە دیارە شارە، حەوجەی گۆتن ناکات، چەند گوندمان دیت، دارتوویەک بەشەو دیمان منداڵی لەسەر نەبوو، مانگێکی لەسەر بوو بەرێکوپێکی ماتماتیک تووی دەخوارد، چێلێکیش تیپی لاتینی کاوێژ دەکرد، بیکەمەوە دامەنی پەنجەرە وەک شەفەل، کۆمەڵێک مێش و زەنگەزۆرەی مردار ڕادەماڵێت، بەخاولی دەموچاوم دەسڕم، هێدیلۆکە بەڕوومەت دایدەنێم لەوانە خاولییەکە بیر لە غەیانەتی جنسی بکات، پەنجەرەی چەمچەم و تەقلەباز، خۆی لەتیتی دەشارێتەوە، لەشەمەندەفەرا لەوزینە هەیە، شەمەندەفەر، خۆیشی هەر لەوزینەیە وا دەیکەمەوە پڕی ناو لۆجەکە بای فێنکی سەفەرتاسی بەیانی زیوین دەبێ، خۆڵەکەش ئەوەی سکەی لەسەر چەسپە، چەور چەور، ئەم چەورییە، هینی شەمەندەفەرەکەیە، پەنجەرە دەکەمەوە، خاولی لەسەر شانم دادەنێم و لە پڕ لۆرانس و شیرین دەبینم، هەردووکیان دەبینم، شیرین زۆر شادومانە، باخچەوانە لادێیەکە لەلای ڕۆخی شار کوکوختییەکی بۆ هێنابوو، کە پەنجەرەکە دەکەمەوە خۆرەتاو سەری ڕووتاوەی ئەزیەت دەدات نێوچەوانی تا سەر جووتە کەوانی موویین، دڵۆپ دڵۆپ ئارەقە دەدەڵێنێ، دەکەوێتە خوارەوە، دەکەونە ناو قۆری «خۆی (تۆڕی)بوو، بەڵام هەڵەی چاپ (ت)ی کردووە بە (ب) داوای لێبووردن لە خوێندەواران دەکەم» ڕاوکەرێک ئا بەم ڕێگەیە تێپەڕ بووە. حەزی لە ئاوەدانییە. ڕوو هەڵگرتن و چرا کوژاندن نەبوو، لۆرانس دوو ساڵی ماوە بچێتە کۆلیج، بڕیاری داوە ببێ بەشتێکی بێ پسپسۆک، لە ماڵ ئەرێ کێ بوو بە نەعلان کلکی پسپسۆکەکەیانی قوت کردبوو، هەوکە بە تیمساحە قوندەی مووسی ناسێت دەچێ.

دەرپێی نەدەشوشت و جامی پڕ ماستی لەسەر دیوار لەبەیانی پڕ زیو و ترنج دادەنا، شیرینەکەش کوڕێکی زۆر مەندە وەک گۆمێکی پڕ زیخ بەس لە دەرەوەی ماڵی خۆیان زیاتری نەدیتبوو، بچێتە کادین بێگومان حەز لە کچێک دەکات، کچێکی قەڵە و جوان و باڵا بەرز و چاوشینی کحێلانی، زۆر حەز لە پیاوان دەکات، قەلبی بەڕۆژ پەنیرە و بەشەو پەمۆیە، بڕیاریش دەدەم پەنجەرە بکەمەوە، هەردووکیان دەبینم، تۆزی ئێسکەکە هورووژمی ژووری ناکات، کۆمەڵێک پارچە قاقەزی نامە، ناوێرم بیانئێرم بۆ دەرەوەی وڵات، دەبێ جوان چەشنی پەپوولە بیاننەخشێنم.

پەنجەرەی ناو گوێچکەکانم دەزرنگێنەوە، ئی ڕۆژانی زیندانی کردنمە، لە زرنگان و تووتە تووتی لاسلکی ئیستخباراتی عەسکەری دەچێ.

باجانتاکەم فڕێ دەمە خوارەوە، فڕێ بدەمە خوارەوە و نێڵم لەسەر تەنیشت بکەوێ، هیچی تێدانییە، شووشەواتی تێدانییە، پڕی پەڕۆکە، بەم شەوە هەردوو لنگی خۆم لەسەر دارتووەکە درێژ کردووە، لە خوارەوەش چێلێک خەریکی داڵغەیە، یەکەمجارە وا دەبینم دونیا هێندە گامێش و قامیش دۆست بکات و بەلشەفیک و مەنشەفیک دوژمنن و جگەرە ژنێک بڕواو کابرا گۆپاڵێکی لە پاڵ سەری لە تەنیشت سەرینەکەی ئەوها ببینم، زیو... زیو، پەنجەرەکە بکەمەوە، لۆرانس ماچکەم و دۆقە لەگەڵ شیرینی برای بکەم، سەری من نەهاتووە ناچمە لای سەرتاشی ڕوومەتباز، کەل کەل دادیدەینم، قردێلەکم بۆ لۆرانس کڕیوە. هەوەڵ جار جانتایە بەتاڵەکە، ئەوەی لە پەنجەرە دارەکە فڕێی دەدەمە خوارەوە، لەسەر تەنیش

ناکەوێ،، دێنمە پێشەخۆم، چێڵێکی خاتوون و سەر بەخەنە، بەم شەوە خۆی و بانقەکە لەسەر دارتووەکە پەسیرە دەخۆن و دونیا هێمن و بەخوێن سەرمۆرکراوە، وەک چی؟ توخوا وەک کێ؟ وەکی نووکی مزراع یا وەکی وازەنین. بێ زربان و مێبا وا باشترە و لەمەش باشتر، نکاوناس مەعلانترین چیرۆکنووسە، جانتاکە دەکەمەوە، لۆرانس ماچ دەکەم، ئەدی چەند چاوەنۆڕی منی کرد، وەمزانی ئەم بەیانییە بەشەمەندەفەر بەرەو شارەکەم دەکەومە ڕێ، پەنجەرەکە دەکەمەوە و بەیانییەکی زیوین دەبینم وەمزانی بە هەموو شتێک ئاشنام، پێش ئەوەی لۆرانس سەیری قاموس بکات و بەڕیدا قردیلە سپیەکەی ببەستێ و بیر لە ئاوێنە نەکاتەوە کە دەکرێتەوە.

– کچێ دەکرێتەوە، زۆر توندی ببەستە، زۆر توندی نابەستی، پاش تێپەڕبوونی ماوەیەک کە پەنجەرەکەم دەکردەوە لە پڕ ئیلهامم بۆ هات، حەزی لەشلوخاوی کچانە، حەزی لە شلکایەتی بەردە، دیواری بلۆک زۆر نەوییە، هەموو جارێ شیرین بەشۆرت بەتاو غاری دەدا و لەسەری پازی دەدا، لادێیەکە لە شیرین توڕە دەبوو، بە دەنگێکی کەمۆ، بەسلیبۆ، جگەی ڕەنگ دەکرد و بەسبیلکێشان دەیووت:

ـ کوڕم، نەمامەکان چرۆکوژ مەکە.

لەبەر خەمی خۆم یا لەبەر خەمی شتێکی نەدیار، کەس لەکەس ناتۆرێ و شەقازللەیەک لەدارتووەکە نادەم، لە پێش هەموویان دەس بۆ شیو نابەم، با نەڵێن مانگ ئەمشەو تریفەدارە و قەت بیر لەکەتن و جەردەیی ناکات، داخوا شەو هەبووە، مانگی لێ هەڵنەستابێ، تاریکەشەوە، لە لەودەی کاوە دەس پێدەکات و لە پسپسۆکی زێرین کۆتایی دێت، پەنجەرەکە دەکەمەوە، پێش ئەوەی کەلوپەلی لێ فڕێ بدەمە خوارێ، هاوار لەحەمبالان دەکەم، بەتاو دێن، بانێن، ببێتە نکاو باشترە، وە نییە؟! پەنجەرەکە بکەمەوە و کراس و بێجامەکەم دادەکەنم، بن هەنگلی قەوزەی لێ شین بووە، چەند لە مێژە هەر خەریکی کاوێژ کردنە، گۆڕەپان بە تیلدڕ چیوەدار کرابوو پەنجەرەکەم کردەوە و بە قالدرمە هاتمە خوارەوە، ئاوی سارد بخۆمەوە، ترمزەکە پڕ کرێمستی بوو، لەئاوی کوپەکەش ساردتر بوو، ئەو جارە بەباڵۆن بۆی چوومە خوارەوە، ئینجا زانیم شیوەکە لە جیاتی خوێ، تایتی تێکراوە، فڕێم دا، کەوتە سەر خاکە چەورەکە، نزیک هێلی ئاسن، خۆ نەمدیتبوو، بەس هێلی ئاسن کەفپۆش بوو، چاکوچۆنی لەکەس نەکرد، با ڕۆژ سەرم ببا، جوان بە گوێزان تەراشم کردبوو، لۆرانس نەیووت بەخێر بێی، قردێلە سپیەکەی لە دڕتێلی باخچەکە گیربووە، قردێلە سپی سپییەکەی هەروا لەوێ مایەتەوە ڕەنگ و دەنگ ئی قردێلەی بووتە تەرخ و کەرخ.

بەس لۆرانس نازانم گەڕامەوە، سوژنێک لە کونی پارزونگ ڕاکەم. ڕەنکۆر گازی کردم: بگەڕێوە عەیبە، زیزبوون ڕەفتاری شەمەندەفەرانە.

وتم: بۆچی بیغافلێنم.

وتی: لەبەر لۆرانسی دەزگیرانت.

وتم: دەزانم لەسەر دارتووەکەیە، تووە دەخوات بەس.

وتی: شیرین کۆلیژی تەواو کرد و ئێستا تۆڕنەچییە.

وتم: چ زوو، بۆ من چەن ساڵە دووڕەنیشتمانم!

وتی: تۆ بوەستە، خەمسارو دڵسار بەجووتە سیریان قیمەکێش دەکرد وەک حەرامزادان گەڕایەوە، چەرخە ئاسنەکانی شەمەندەفەر فش کاتەوە و پەنجەرە بەتلیشەکانی هەڵتەکێنێ.

١٩٧٩/٥/٢٨

....

ڕەنکۆر: ڕەنگکوێر
سلیبۆ: الوان مائیة، ڕەنگاو
سوڕمان: تعجب
لۆج: مقصورة
لەوزینە: جۆرە شیرنەمەنییەکە
حەوجە: پێویستی
تیتی: بلیت بڕی ناو شەمەندەفەر
ڕاسوچەپ: ڕاست و چەپ
غەیانەت: خیانەت، ناپاکی

***

کۆرە دەق

دەسبەخەنە

کورتە چیرۆک

قەلەمیخوێڕیبەردەوامخۆیلە منزیز دەکاتتاژییەکیتەنەکەیڕەنگاوڕەنگیمندالآنە وەختیڕاوێدەغەزرێمنیشبەپێلەقەیەکتێکولێکیدەدەملەوباسو خواسانەدا بوومناسیاو یابرادەریژنجواندەبینمبەشەقاماندەسووڕێنەوە لە دڵیخۆمدەپرسمئەوا بۆچییئەوەندە لە دەرێدەگەڕێننابێڕۆژێکلە ڕۆژانزەمیپایز بکەمهەرچمانبۆ نەکا خۆ لەسەر قوڕیگیراوەیسواقدانفلیمێکیهۆلیوودیمانپێنیشاندەداتکە مرۆڤجوانترینەدەعبایسەرڕوویئەو عەردەیە خۆ لە ژنانمەپرسە لە کۆنا نێوانجنسو پارە چپەیوەندیو خزمایەتییەکنەبوو هەوکە جمکەنشتوسێبەرنهەوەڵجار بەر لە ترازانیسوخمەیپولەکەدار لە هەموو شوێنێکمن بەدوامێۆرفۆلۆژیایمەعبەینیژنو مێرد دەگەڕێمگشتقۆناغە بەلافاوەکانیهاوسەرێتیبە حەزرەتمجارێکژنمبینمسەر لە خەنە دابێیانلەهەرجێیەکیلەشیبۆیە بەردەوامالّلێمببووە دۆژە دەمگوتدەسبەخەنەملە ماڵنییە لە شارەکانکە هەریەکەیانلە خڕبوونەوەی کۆمەڵێکهۆزیدەروون نەخۆشپێکهاتووە کە هونەریشکلداریبانلاساینەوتیرەشیرژاویسەرخۆڵدەکاتسەتخۆزگە بە شارەزەنگەزۆرە دەیانکەسلە پاسلەبەر قەڵەبالغیسەریخۆیانلە پەنجەرەوە دەرێناوە بەشێکباشوکانیبەشێکگورگانیبەشێکبوخچانیو بەشێکپاسکلانیلەسەربانیپاسەکە گیرساونتەنانەتسەر بۆدییپێشەوەیجگە لە بەربینینیلێخوڕ

خەڵکهەڵتروشکاوەو تەرۆزیدەخۆنهەندێکخۆیانبە پەیژەپیشتپاسەکەوە گرتبوو کە لە زروفێکیئەوها مندەسبەخەنەملە ماڵنەبو زۆرجار دەبوومە دواینکەسیکۆڕیبرادەرانلە درەنگەینیوەڕۆ یا لە درەنگە شەوێکییانە لێمدەپرسنبۆچیناچیەوە یەکسەر بەکەسەر وەڵامدەدەمەوە خۆ دەسبەخەنەملە ماڵنییە تا بچمقەنناتیبۆ بکڕمو پێکەوە لەبەر سێبەریحوبرێکیمەییودا بیخۆینو بە ساغو سەلیمیگۆرانیلەسەر **C.D** تۆمار بکەینوەمزانیقازیقازوزەلقورتدەکاتئاخیریوا دەرنەچوو ئەو دەسبەخەنە دەرنەچوو هەمیشە لەسەر مافوورێکیشاهانەیکاشانیئافرەتێکبە ڕووتیسەما دەکاتبە موگناتیز سەداندەسپەرچیو لەشپەڕستو لەشنەدیو ڕادەکێشێلەگەڵ ئەوانیشژوژکێکڕادەکێشێئەویشزەوقچییە چێژبازە لەشکرە زەرگەتەیەکلە هەرامەمهار کردووە بەڕادەیەککاکیلەمبە دنکە سماقێکلاتەر قەوچانیخاویکردمەوە بە تەوسەوە پرسی:

– لێو بە سووراوتلە ماڵنییە

وتم: نا

وتی: ئەیماڵیئێوە چۆڵەوانییە؟

زۆرمپێناخۆشبوو ڕۆژهەڵاتییەکیبەژنئەوها بەرەها باسلەشتێکیبکاتمنپێمشەرمبێمریشکو کەڵەباباپاشکردنێشەرملە وێنەیلە جامگیراویشاعیریکلاسیکدەکەن.

وتم: دەسبەخەنەملە ماڵێیە جوانییەکەیخۆماڵییە گەلێلە لنگرووتانجوانترە قسەیەکلە منقسەیەکلەو بەڵامباشبوو ملیشەیتانشکا شەڕە خەنجەرملەسەردەسبەخەنەکەمنەکرد دوایرۆژێکبەڕاستیچوومەوە ماڵلە دەرگا چواردەرییەکەماندا خێزانەکەمهاتە دەرەوە منهیچقسەیەکمنەکرد چونکە هەردووکمانبەتایبەتمنکە ئەو دەبینمزمانمپێوە نامینیئەگەر بەگاز بزمارەکانیبرادەراتیئادەمیزاد و ئادەمیزاد لێیدەرکێشیبرادەراتیگیاندارانخوادەیەبرادەراتیڕووەکانهەر دەقاتباشترە بۆیە من حەز دەکەمرۆژێکلە گۆشەییەکترناسینێو گۆڤارانناویخۆمبنووسموبڵێمئارەزوومە نامە گۆڕینە لەگەڵکدوو لەگەڵڕێواسلەگەڵگوێزیهیندیستانئەو وەختە بێدەچمەناو دارستانو سۆفیگەریدەمارەکانو تەرجەمەکردنیدرەختەکانبخوێنمباپچمسایکۆلۆژیەتیرەنگی پێستەیئاژەڵە قرتێنەکانیا ئەو ئاژەڵانەکەوا شەپقەیکاوبۆیلەسەر دەکەنکە دیمەڕاستبەخەنە بوو خەنیبووم.

وتم: قسەکانمبەپێچەوانە دەرچوونئەو بەڕاستبێبوختاندەسبەخەنەیە بەتێریسەیریناو لەپیمکردو پیرۆزبایێملێکرد دەسبەخەنە وتی: ئەوا پیرەژنێکلەو ماڵێهێلەسەر ڕۆخیقەبرێیە پرچە سپییەکەیبۆتە لباد گۆتیوەرە ئەو خێرە بکە ڕەوە خەنە لەسەرمبدە منیشکە زانیمئەوە خێرێکیگەورەیە بۆمهەنوو.

وتم: خۆ خەنە باشە بۆنیشیخۆشە

بەڕووگرژییەوە وەڵامیدامەوە: قەتحەزملە خەنە نەکردووە.

– عەجایبعەجایبشتۆ ژنی!

***

ڕۆژێکی تەرخانکراو بۆ ڕامان

کورتە چیرۆک

(ز) کە درەنگ وەک جاریجاران بەسەرخۆشی گەڕایەوە ماڵی، بۆنی گووفەک هێری کردبوو، بەڵام قەت دەهری نەبوو، چونکە ئەمەی بە بەشێکی پێویست زانیبوو، زێدە تێگەیشتن لە مەرامی ژیار و تەکنۆلۆژیا و کارەباخانە دایکی زۆری پێ ناخۆشبوو چونکە ئەم کوڕە گەورە مووچەخۆرەی لاسایی باوکی خۆی دەکاتەوە...

دەیگۆ (گوندانی)بوو بەڵام شار هەڵیلوشی، دەیتوانی ببێ بە ئەفسەرێک یا پزیشکی ئاژەڵان. بەڵام ئەوانەی نەکرد بەڵکو حەزی لێبوو. ببێ بەژنخواز هەر ژن بێنێ، بۆیە دایکی زۆری پێگران بوو و لەبەرچاوی دەبوو بەمێردی... درەنگ گەڕاوە سەیری پشیلەیەکی سەر قالدرمەی کرد. بەدڵی داچوو، پشیلە مەرەقیان سەر قالدرمانە، سبەی ڕێ برینێکی لە پێشە، بەتەنیا. نابێ هیچ برادەرێکی لەگەڵ بێ بەناو دارێک و ئەو شوێنە نوێیەکانی لێ گیربووینە و ئاو کردوویە بە لافاو، ئەو ڕۆژە تەرخان کراوە بۆ قالب لە ناو دەست و پلاکی ڕەش و جغارە دەخوا و کاسکێتی لەسەرە. ڕامان شتێکی خۆشە هەر نابێ ئەمە داخوازییە چونکە ددانەکانی کرمی بووینە، سێوەکەشی لەبەرکبوو لە فەڕاشی دایەرە وەری گرتبوو.

... ڕۆیی هەر ڕۆیی...

لە چەند جێی جۆر بە جۆر وەک کاولە خانوو و کۆنە شەقام و گەڕەکی بەمنداڵ، برادەری دەدیت، پێیانی دەوت ها بۆ کوێ؟ ئەویش بێ ئەوەی ورتەی لە دەم بێتە دەر شەڕابی شەویی یانەی فرکردبوو لەبیر بوو.

هەر ڕۆیی...

ئێستاش هەر دەڕوا

بابەتێکی دیارکراوی هەڵبژارد، چۆن دەبێ بیر لە ڕەژوو بکاتەوە. یان کەنگرۆکی پێ، نابێ، ڕامان وەک نوێژە، یان بڵێین وەک یۆغا وایە، دەبێ خۆ ئامادەکردنێکی تەواوی تیا بێ ئەگینا بانقانەی کەم دەبێ و کلکی هەموو یاساکانی ئەوبەری شەقام قوت دەکرێ.

... ڕۆیی کوڕێکی دەم بەشێلمی دیت، ئافرەتێکی دانزێری دیت، کۆمەڵە پیرێک دەورەیان لە دامە دایە، ئەوانیشی دیت. کیسە نایلۆنێکی بەتاڵ و ڕەنگ شینی دیت.، کەلا شووشەیەکی دیت، بێگومان زۆر دوکانی دیت بەڵام نە کلینکسی کڕی و نە بنێشتی (ابو السهم).

ڕۆیی... هەر ڕۆیی...

لە شوێنێکی کەم خەڵک و کەم خانوو وەستا، لە بەرامبەر دارتێلی تەلەفۆن سەیری فنجانەکانی دەکرد وەک ڕستەی جلکان بیری جۆراوجۆری بۆ دەهات. لە پێشەوە ئەمەی پرسی:

ـ بۆ ئەم دارتێلەی تەلەفۆن لێرە چەقێندراوە؟

بۆچی هەندێکی سپییە و هەندێکی ڕەشە؟

بۆ ئەم تێلانە ناکەونە بەر زەینەوە؟
زۆر پرسیاری تریشی کرد، ئەوجا لە خۆدواندنێکی کورتا وتی:
ـ خۆ ئەم تێلانە ناکەونە ژێر زەمینەوە؟
زۆر زۆر پرسیاری تریشی کرد، ئەوجا لەخۆدواندنێکی کورتا وتی:
بەم فنجانانە شیر دەخۆمەوە و کەوچکێکی ماڵمان دەشکێنم.

تا دایکە سستەرەکم سوود لە پەلکە مێو وەربگرێ ئەگەر وەریشی نەگرت بێگومان میوانمان کەم دەبێت و نەخۆشی بۆ سیسرکە نایێتە ژوورەوە، ئا سستەرەکە بە بن دەرکە دەچێتە ژوورەوە و خۆی لە ئاودەسخانەکەدا دەگرێتەوە بەڵام نەخۆش نابێ. دەستەسڕەکەم پاک و خاوێنە هەر چەندە پرووشکە قوڕاوی سەر پانتۆڵەکەم پێ سڕییەوە، ئەم فنجانە نابێتە دانەیەکی سوود بەخش وا چاکە بیانشکێنم ئەگەر (هەمووی نا) یەکێکیان بشکێنم بەردێکی تێ گرتن، سەگێکی هار بە حەپە حەپ پری دا لاقی و گەستی ئیتر بە کێک و پورتەقاڵ و لەوزینە دەچوونە سەردانی لە خەستەخانە.

***

چاخانەی ناو تاکسی

کورتە چیرۆک

چاخانە و چاخانێتی لە هەموو کونە مرۆڤێکی سەرنەخشەی دونیا هەیە، بەو ناونیشانەی من دام، پارساڵ لەناو کورسی و تەختە و مێزان، دوور لە سەماوەر بەکاتی ژماردنی حەفتاو سێ دەرزی لەسەریەک، دوور لە گرەگرەی کۆنە ئامێری کارەبا وەک پانکە، بەکاتی ژماردنی هەژدە مووس لەسەر یەک، ئەو مرد، ئەو تاوڵەی دەکرد، تاوڵی و خاولی خووی ناوەوەیتی هەروەها تاوڵە و ئاوڵە دابونەریتی دەرەوەیتی، ئەو ئیشە، قەلبت ساغ بێ پێڵاو گۆڕکێیە و لە چاخانەی ناو تاکسی نەفەراتدا ئەنجام دەدرێ من بە کابرای پەردەدڕێن و خۆهەڵقورتێن، تکایە، بەیانییە، سپێدەی بەیانیش هەموو کەس دەزانێ پری فریشتەی سپییە، بەگوفتار سپییەوە بە کراس سپی قیر پێوەنووساوەوە، تۆش تووشی گۆرانییەکمان مەکە ڕمبو هۆڕی تێدابێ ئەو گۆرانیانە، تۆپەکانی جەنگی ئێراق و ئێرانمان دێننەوە یاد، ئەوانە قدیلانەی مێشک دەکەن، هەموو جێیەکی جەستە بۆ قدیلانە دەلوێ و دەشێ و پێی خۆشە، بەس مێشک نا، بڤەیە بیکەی لە جێوە هاوکات شووتی هەموو بێستانەکان بزماردار دەبن.

گوتی: کەواتە بیکوژێنمەوە؟!

نەفەری پێشەوە وەک ڕەهاکردنی سپرینگێکی گوشراو زەقبۆوە و گوتی:

– بۆ تازیەیە؟

ئەو برادەرمان کەمرد، مردنیش چرکەیەکە، نێوان زێندوێتی و پاش زێندوێتی بەشایەتی سەربەخۆ لە دار بەربوونی قلە هەنجیرێکی گەییوو، چونکی من کتێبخۆرەم واتا پەڕان ئاودیو دەکەم، بۆیە لە ئارمانجەم نەدا، کوتم کرد، ڕێکلامەکان هەوانتەخۆری سەر لەشی مرۆڤن ئەو ناونیشانە ببینە، مردنی پیاوی

سەرشۆسەکە، مردنی دێوەرەیەک، ئەوانەی تر زۆرن خۆ نابی هەرهەموویان بنووسم، رەخنەگرەکان بەتوانجەوە لێم دەنووسن: ئەوە کورتە چیرۆکە یا تێئاخنینە!! تێئاخنینیش بۆ لەوەدەی کا باشە! نەوەکو من حەزم لێیە بەلست و ژمارە، یەک بە دوای یەک ناوی مردەنییەکان بنووسم هەر لە مردنی فسەگورگەوە تا پەست دەبم، ئەو برادەرە مرد، لە چاخانەی تەکسی دا ئێمە بەهەواڵ و گۆرانی و زۆروەڕی و لەبلەبانییەوە هەر دەڕۆیشتن، برادەرێکی ئاوقات پیشەم لەگەڵ بوو، بەتەنیشتم دروابوو، دارتێلێکی تازە بۆیاغ کراویش لە نێوانمان نەبوو، لەبەر پیشەی پارێزەری نەختێک ڕێزم لێگرت نەوەک سبەی لە کەتنێک لە لێقەومانێک لە تەلاقدانێکدا پێویستم بەو بێ، چونکە پێناوداری و بەرتیلکاری هێن و هەرامە و واکێکە هەر لەگەڵ دامەزراندنی ئەو دەوڵەتە پەیدابووە و کرا بەستراتیژ، بەسەرچاوەش لە (١٠٠٪) ئی عوسمانلییەکانە، پێش ئەویش لە (١٠٠٪)ئی دەوڵەتی فلان و فلان بوو تا دەگاتە کۆمەڵی بێ دەوڵەت. لەویش بەرمیل بەرتیل بوو، من وتم ئەو مرد، ئەویش بەنیوە قسەیەکەوە وەک ئەوەی دەرگا بە ئەسپایی بکاتەوە تا سیرەی نێ و خەڵکانی کپ خەوتووی ناو هۆدەکە لە پڕ بێدار نەبن و لالێویان تامیسکە بگرێ.

دەمانویست تەختەدارەکە خیت خیت بتلیشێنین، دارتاش ڕایسپارد گەزگەزی کەین، خەڵک خەریکی خۆکۆشتنە، دەمەوێ تێبگەم بە شکڵی جوولانەوەیەکی شانۆیی چۆن چۆنی خۆیان دەکوژن کامەیان شیاوتر و خۆشترە. ئەگەر یەک لەوانە بەکاریکاتێری خۆی بکوژێ تا بڵێن کارەکە چاولێکەری نییە و پەیوەندی بەخۆیەوە هەبووە و ئێمەش غەمی بۆ نەخۆین وەک ئەفەندییە قاتلەبەرەکانی ئەنتەلژنسیا، تیلمە پەرۆیەکی ڕەش لە بەرۆکی خۆمان قایم دەکەین.

ئا لەو هەڵوەستەیە بووین، نەفەرێک سەراو سەر خۆی هاویشتە ناو گۆمەپیس و هاتە ناو ئاخاوتنەکەمان، ئێمەش لە پشتەوە هەریەکە خوو و جیهانێکی بەرمۆدەیی هەبوو، لە بلیاردی چاخانەی عەبۆ یاری دەکرد، بەڵام مردن مەخسەدە لە (سامی مردن)دا گشتمان دەبینە یەکپارچە سۆزی هاومردن و پاڕانەوە لە مردنساز، کابرای سێیەم دەمڕووتێکی زرتکێش بوو، وەک دیکتاتۆرێکی دەسەڵاتباز قسەی لە ئێمە سەند و دەستی بە لەوچەلەوچ کرد، خۆ ناکرێ دەمی بگرین یا بەلغاوێک، ئەندامەکانی دەنگی توند بکەین وەک خزمێکی زۆر نزیک باسی مردووەکەی دەکرد، هەموومان بۆ سەلماندن پەنا دەبەینە بەر مێژوو گەر باسی جوگرافیاش بکەین، ئەوەش هەر مێژوودار دەکەین، یان هەندێک هەڵوەستە دەکەن، پشتە ملی خۆیان دەخورێنن ئەوجا لە مردووان دەدوێن، ئێمە واتا من و برادەری ناو تاکسی وسکت بووین. ئەو وتی:

– مردن چییە، لە پێژدا ڕۆحت دەردەچێ، ئەوجا لەشت پەکی دەکەوێ، وەختی مردی لە تۆڵە سەندنەوەیدا پرۆگرامێکی نوێی ئەنتەرنێت دەست پێ دەکات.

شوفێرەکە هەموو جۆرە کاسێتێکی پێیە، حەزت لە گۆرانی میسرییە، چاخانەی ناو تاکسیمان دەبێتە میسر، حەزت لێیە تورکی بێ، چاخانەی ناو تاکسیمان دەبێتە تورکیا، دەتوانی لەگەڵ دارژانی هۆشت بەبۆنی بیبەر، گۆرانیت بۆ لێبدات، زۆر مرۆڤپەروەرە لە کۆمۆنستێکی ماوی دەچێت، ئامادەیە سەرومالّ

و هەموو شتێکت لەگەڵ بەش بکات بە تەرازوو یا بەسانتیمەتر، تەنانەت قەدەغەکراوەکانیش.

من و برادەرەکەم لەو ڕێیە کە ڕێبوارین، هەریەکەمان دوو دینار ئاسنی تاکسیانەی خۆی داوە. ئەو کە بەر لە من سواربوو زوو وتی:

ـ با بەشێوازی ئیشتراکییەتی موسلاوییان بێ!

من زوو تێگەیشتم، ڕەنگە لەو ڕێیە بەزەمەنی ژماردنی دوو هەزار سەلکەپیواز بگەینە بارەگای کارمان، دەمانویست بۆ خۆمان قسە بکەین، کە زانیمان یەکێکی تر ناوەندمان بە پێمەڕە دابڕ دەکات، قسەمان بووە چرپە، دەتگۆ ئێمەش ڕادیۆین و بەپەنجە بە گریزەکانی شوفێرەکە خەفە دەکرێین.

سێیەم نەفەری پشتەوە، واتا نەخۆم و نەبرادەرەکەم، شەرواڵێکی ڕەشی لەبەردابوو لەوە دەچوو، حەمباڵی گومرگ بێ، چونکە ئەگەر ئێمە زوو دابەزین ئەو یەکسەر دەچێتە ئەوێ و ڕەنگە تەڕە و مێوەی هەڕاجنەکراوی بەبەلاش بێ، ئەو لە ئێمە بە زمانتربوو، هەر قسەی دەکرد. دەیگۆ ژیان هیچە، بەڕادە و پێوانەیەک، سەگ بەژنان ناوەڕن، بەلام من پێم وایە ژیان لەسمپارە دانی ژەنگانە، هەندەکەس دێنە پێش چاوم، چۆن خۆ دەکوژن، خۆ داوێنە ناو ڕووبار، ئەمە ئیشی ئەوروپییەکانە، لەوەشدا شووشە نموونە بەرزەیانە. شووشە تێهەڵدەدەنە ناو ڕووبار و پاش چلەی، ڕۆژێک لە ڕۆژەکانی ئایندە، دێن و لە ئاوازی شاز بگرە تا ناساز، بلقە بلقەکەی لێک دەدرێتەوە.

برادەرەکەم بەلاقەوە بەسەرکەوە بەکراسی نیو قۆڵەوە بەقایشەوە، ئەو قایشەی کە قەپاغ و ئاوزێنەکەی موگناتیزە، بەقسەکانی نەفەرە نەخوێندەوارەکەوە بە گۆرانییەکی باسکال مەشعەلانیەوە دابەزی و خواحافیزی لە من کرد، مەبەستی من نەبوو، مەبەستی زمانپەلەکە بوو، منیش شوێنم فەراح بوو، وەک هەڵکردنی بایەک لە قرچەی گەرما بەسەر پەرێزێکدا ڕادیۆش هەر دەنگی دەهات، پێشتر دەمویست لە ستوونی ڕۆژنامەیەک شتێک بنووسم و بڵێم هەقە پۆلیسی هاتوچۆ، ڕادیۆ تاکسییەکانی ناوشار قەدەغە بکەن، بەلام لێی پەشیمان بوومەوە بێ ڕادیۆیی بەربەرییەتە، منیش لەولاتر هاتمە خوارێ، بەس بەتەنێ بێ هیچ شتی ناو تەکسی تەنیا مردنی ئەو برادەرە نەبێ کە من ئێستا پێدەکەنم تا هەندێک ئەویش بەسەدا و دەنگی من پێکەنێ، چونکە ژیانەکەی تاڵاوی مەرگ و سندان و قوزەلقورت و ژەهرەمار و زەقنەبووت و دڕک بوو، چونکی ژیانی بێ مریشکی سوورکراو و کەباب و کفتە و ماسی و لەشلووس و بای فێنکی بافێن و گەشتوگوزار و خۆشبۆن و هەرچی خۆش و بەچێژە.

هەندێکیان پێشتر بە نزمی سوپاکارێکی پەیت، سات بەسات، ڕۆژ بەڕۆژ، لە دنیای مووسبارندا خۆیان بۆ مردن ئامادە دەکەن، ڕەوانتر بڵێم، خۆ مردنیک بەکاوەخۆ بەنزمی خاس خواردن و دالغەلێدان بەر لە دوا مردن، ساز دەکەن.

هاشم سەراج

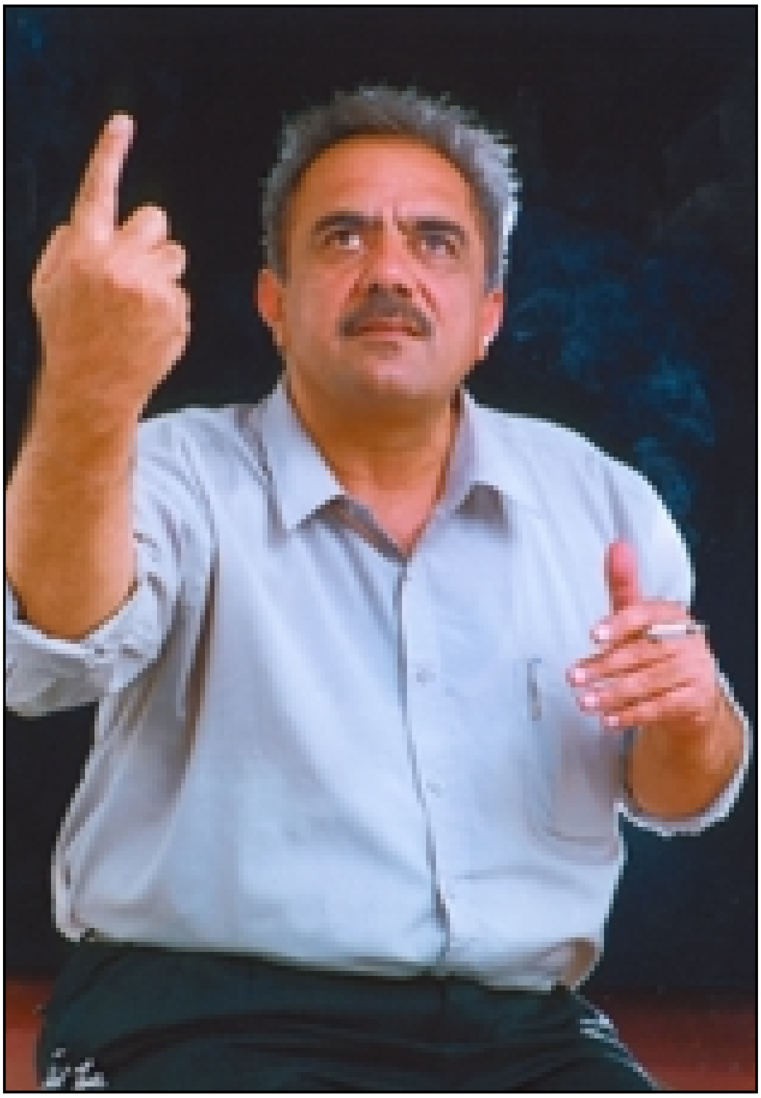

* وتەیەک
* کەفباران * زازاکان زیباییترین زریزەی زەمهەریرن

وتەیەک

خوێندنەوە، کردەیەکی لەزززەتمەندی ئەڤینی و ئاوێزانبوونی فەزا مەستییەکانی دەق و تێکشکاندنی بۆند و بونیاد و دەستەبەرکردن و بە ئاخاوتن هێنانی مانا و دەلالەزیزن و جیاواز و نەگوتراوەکانە.

کەفباران یا هەر دەقێکی شیعر، دەتوانم بڵێم بەرهەم و بەرەنجامی پرۆسەیەکی سەد دەرسەد عەقڵی نییە، بەڵکو حاڵەتی هەڵرژانی شەپۆڵە وشەگەلێکی بارگاوی کراوی چرکە سەرمەستییەکانی جوانسەرای ناخ و کۆژیتۆی شیعرە، کۆژیتۆیەکی کەسیرە و سەرقاڵ و پەرێشان و خومار بە عیشق. کە بە هەڵدانی ڕستەگەلێکی سینتاکس(**Syntax**) جیاواز جیاواز و سیاقی نۆژەن نۆژەنەوە دەلەنگێ و دەسەڵاتی شیعرییەتیش لەنێو تۆڕە ئاڵۆسکاو و جوانەکانی زماندا بوونی خۆی دەسەپێنێ و مانا جیاوازەکانی دەقیش بەگومان و پەردەپۆشی و خەفەکارییەوە تەئجیل دەکرێن.

ئێمە لەم زیندانی هایدگەرییەی زمانەدا چی دەکەین؟ چی دەڵێین؟! و مەگەر خەسڵەت و ئادگار و سیمای کەفینی شتگەل و شەبەنگی هزرەکان بنووسینەوە، ئاخر هێشووی بڵق و گڵۆپە کەف کەفییە ڕەنگینەکان لەپڕ بەلێوانلێوی نووری جوانییەوە دەتەقنەوە و لە نێو دەچن!

کێ دەڵێ ژیان چرکەساتە ڕەونەقییەکی شەپۆڵە کەفی شینباوی چویتینی تەشتی جل شۆربنی دایکە و ژنە غەمگین و بەدبەختەکانی وجوود نییە! کە بەدیارییەوە دادەنیشن و یارییە کەفییەکان ئەنجام دەدەن، یان گەمەی گڵۆپە کەفینی تایتاوەکانی سەردەمی بەرائەتی منداڵی... وەرە ئەی تەواری جوانسەرای ڕۆحی شیعر... با لەبەردەم گڤەبایەکی سەرمەدیدا کۆد و هێما و دەلالەی کەفی کەفینی قەدەری شیعر ڕاڤەکەین ڕاڤە... و لەو کەفستانی گەردوونەش ڕامێنین!.

ئاخر شیعر بەخودێکی غەیبیوبەدارەوە پرسیارە نەکراوەکان دەورووژێنێ و بەدوای واتا نادیار و پەنهانەکاندا دەگەڕێ... وەک ئەوەی کە لە جیهانی «نیتشە»دا بیرۆکەیەک هەیە و دەڵێ: «شتێک بۆ هەتا هەتایە ون بووە و ناگەڕێتەوە» شیعر لەو پارچە جادووە دەکا کە جادووگەر لەچرکەیەکی تەقسی لێوڕێژ بە عیشق و ئەفسوون و ترس و جوانی و شێتێتیدا دەینووسی و پاشان کۆد و هێما و ڕەهەندەکان لێکدەداتەوە! من نازانم کەفباران چ مانا و دەلالەتێک دەدرکێنێ تەنها پەی بەو تەزووە ئاگرینە دەبەم کە بەجەزبە و سەرسامییەوە لەنێو کۆنسێرتی وشە و جەستەی دەقدا دەگەڕێ و بەگیانێکی باخۆسیانەش کەرناڤاڵیەتی شیعر بە وجوود دەسپێرێ!.

هاشم سەراج

٢٠٠١/٦/٢٢

کەفباران

شــەو چەپکەنی نەیلۆفــەری یو جــیلوەیی ڕەقــصی
شـــــەرمندە دەکـــا زوهرەیی زەهرا لە ســـــەمـــادا
«نالی»

لەم جیلوەگاهی جوانییەدا
کەف کەف کەفی
ئابجۆی زوڵفی پەشمەکینت
دەپرژێتە سەر مەڕمەڕی کافووری ڕۆح!
گوڵە بەدەکانی /دەروون/
مەست مەست
کەفی فێدارییان لێ دەچۆڕێ
سیلسیلەیەک کەفی ئاڵتوونی دەسووتێ
کەفی/ گوناه
کەفی/ خەتا
کەفی/ عیشق
کەفی/ فۆبیا
کەفی شوعلەڕێژی خودا!
لەم باکەفبارانە نەیلۆفەرییەی قەوس و قوزەحییەدا
ئەی یار
مامەهتابیترین و دڵنەوازیترین و دیدەمەستیترین یار
شەو/ شووشەیەکی خاڵی و پەرکەمدارە
گیانیش/ لەتێ مۆسیقای مەستی موسافیرا!
ئای؟! خودای من
من بەو هۆشی شکستە و
هەڵوەشانەوەی ڕۆحەوە
چۆن چۆنی بیر بکەمەوە و کۆدی کەفی
بلوورینی ئەم/ئەزەلە/ لێکدەمەوە!
ئەی یار
ماهتابیترین و دڵنەوازیترین و دیدەمەستیترین یار!

وەی؟! کەوسەریترین ڕووبارێک لە ڕێحان و ڕەز و ئاقیق
یاسەمەنی ئەندەروونی ئیرەمی دڵ!
لەرزانیترین کەفی نیگەرانی
دەریای غرووب!
وجوود/ ڕەنگینیترین و گوڵزاریترین و دڵڕفێنیترین
کاشانەیەک کەفی کەفاوی کەسەرباری
خۆڵەکەوەبییە!
ئەی یار
ماهتابیترین و دڵنەوازیترین و دیدەمەستیترین یار
تۆی تەواری تەوتەمەکانی ئۆرفیۆس و
زەنگیانە زیزنەکەی کەفی قەدەر!
بەو کەفبارانی نەخشی یەزدانییەوە
ئێستە لە کوێی؟!

٢٠٠١/٦/١٦

***

زازاکان زیباییترین زریزەی زەمهەریرن

لەم عیشقی ئەشکبارانی سۆزینەدا
زێوی کازێوەو زێڕی زەردەپەڕ و
کانزاکانی بولێڵمان بەسەرا ببارێنە
ئەی خودا
مەستین مەست مەست
مەستر لە باهۆزەکانی گەردوون و
ئاگرە قەوزەییە قەدیسییەکانی ئارتۆ و
سەرمەست بە نهێنی وجوود و
قەدەرەکانی مەرگ و سیحرەکانی جوانی و
چڕینی گۆرانییە ئەجەلییە خەوڕەنگییە
بادەگەرییەکانی سەفای تەم و
هەڵدانی وشە زاخۆنییە دیلاناوییەکان
بەرەو زەریاکانی ئەڤین و زەمهەریر

سپاردنی زەیزەفونەکانی تەمەن
بە دۆزەخەکانی گوڵ و گوڵدان
ئەمە چ کەرنەڤاڵی عیشقێکە ئەی خودا؟!
ئەمە چ ئاڵترین درەوشانەوەیەکە خودای من
ئای؟! قەدیسی من تۆ لە کوێی؟!
لەم کەرنەڤاڵی ڕامووسانی حوزنەدا
عەتفەکانی دڵ دەسۆزێ
لەم کەرنەڤاڵی ڕامووسانی پەرتبوون پەرتبوونەدا
ورێنەکانی ڕۆح دەسۆزێ
لەم کەرنەڤاڵی ڕامووسانی زایزۆنەدا
زازاکان
زەمزەمەی زلزالی زەمەندەی زێڕین و
دەسۆزێن
لەم کەرنەڤاڵی ڕامووسان ڕامووسانی
سووتان سووتان سووتانەدا
ئەی خودا؟!
(بە زریزەی زایزۆنەکانی زیبایی و زەمەق و
زەبەق و زەری و زەیتوون و زەنگاڵ و بەیبوون و
هەڵاڵە و دالیا و یاسەمینەکانی
ڕەندبوون ڕەندبوونمانکە ئەی خودا)
دڵبەندمانکە دڵبەند بە
کاستالیا خوماریيەکانی ئەزەل و
فیردەوسی ڕەنگەکان
ئێمەی بەلەنگاز بە کونجی
زناکە شەو ڕەنگییەکان
دەشەوتێن و دەشەوتێن و دەشەوتێن
لە گۆپکەی هەورە ئاڵئاڵەنت ئەی خودا
شیلەی یەقینیترین شیعر دەخۆینەوە و
پیت دەچڕین و فۆنیم بەلەنجە دێنین و
نارنجیترین سکڵی ئاتەشینی
عیشقی دەروونمان خامۆش نابێ

ئاه؟! شۆخانیترین باڵا سنۆبەری عیشقستان
تۆی پەلکەزێڕینەی یەزدانی
لەکوێی.. ل ە ک و ێ ی
وەرەو وەرەو وەرەو وەرەو وەرەو ووو
هەوری هەتاوینی ئیلهامی جنونی
هەڵدەین و هەڵدەین و هەڵدەین
جەزبەدارمانکە و فەنامانکە و
فەنتازی مەرگ بارانمانکە
ئەی خودا
ئەمە چ ئاڵترین درەوشانەوەیەکە خودای من
ئای؟! قەدیسی من تۆ لەکوێی؟!
شەوبۆبیترین بەفرستانی
گوناهی گوڵناری
لەبادەکانی ئەڤین کەین و
ئەڤین کەین و ئەڤین ک ە ی ن

٢٠٠٠/٢/٢٤

کەریم دەشتی

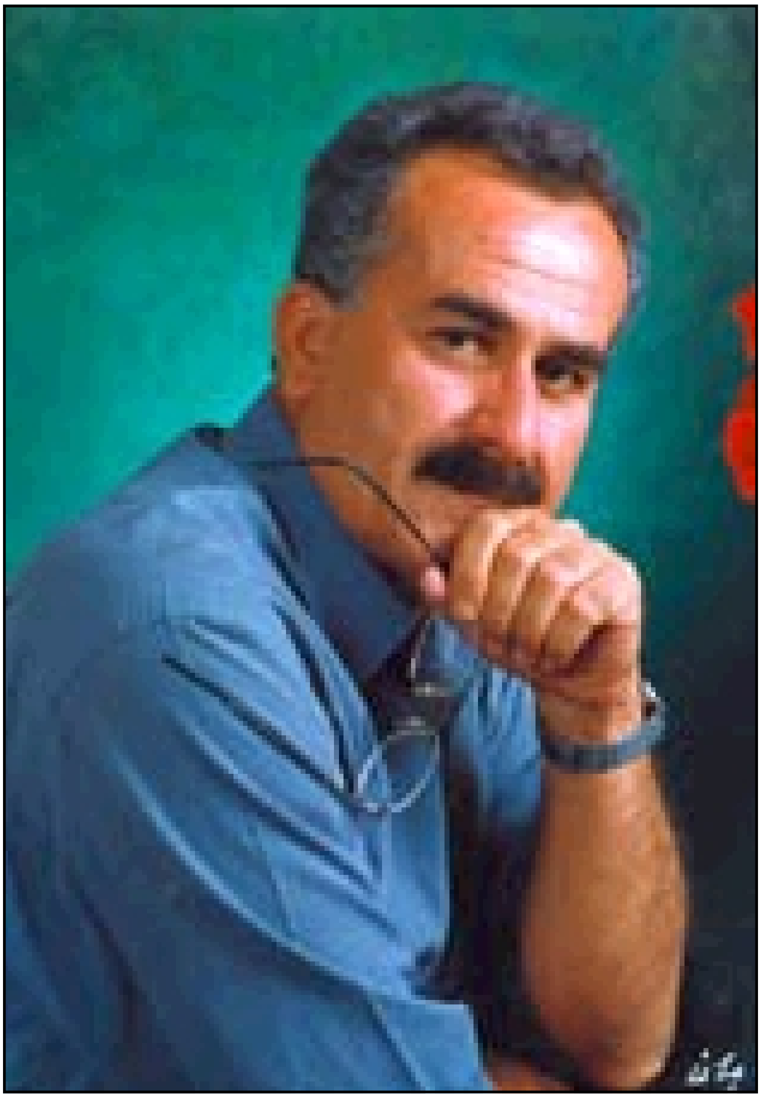

* گەوهەر کە دەشکێ جوانترە * شکستی گەوهەر
* شکستی مرۆڤی باڵا * دەفتەری حیکمەت

گەوهەر کە دەشکێ جوانترە

«ئەو وێنەیەی یاخود ئەو ئەندێشەیەی کە ئێمە هەیتمان بۆ جیهان، جیهان دروستی نەکردووە بەڵکو زادەی زمانی خۆمانە»

«هانس جۆرج گادامر»

* دەکرێ ئەم دەستەواژەیەی سەرەوە، بکەین بەسەر مەشقی جوانی و جوانناسی لەشیعردا، بەواتاییێکی دیکە ئێمە لەبەردەم وردوخاشکردنی وشەوە، دەبێ بیر لە چەمکی ئەم وردوخاشکردنە بکەینەوە تا خەڵق کردن بناسین، بۆ ئەوەی ئایەتێک لە جوانی بدەین بەشیعر. ئەمەش ئەزموونێکی قووڵی گەرەکە بۆ ئەوەی بتوانین لە چەمکی وردوخاشکردنی شیعر بگەین، ئێمە هەرگیز لە چەمکی خاچ نەدەگەیشتین ئەگەر ئەزموونی پڕ لە مانای لە خاچدانی مەسیحمان ئاوا لە نێو وردوخاشکردنی مانادا نەخوێندبایەوە، دەنا زۆرن ئەوانەی چوونە ژێر خاچ، بەڵام کاتێک خاچ ئەو چەمکە تایبەتییەی خۆی وەرگرت و کەوتە بەرشیتاڵگەری و لەبەریەک هەڵوەشاندنەوە کە بە تەنها جەستە نەبوو لە خاچدرا، بەڵکو هەموو ماناکانیشی لەگەڵ خۆیدا هەڵگرت و هەموو تابۆکانی خستە بەردەم پرسیارەوە. کاتێک دەڵێم مانا بەو چەوکە فراوانەی لە سیستمی قسەکردن و زمان لەگەڵ خۆیدا هەڵدەگرێ، بۆ شیعریش ناکرێ وردوخاشکردنی ئەم چەمکە هەڵگرێ ئەگەر پرۆسێسی ئەم وردوخاشکردنەی سیستمی زمانی شیعری و دەلالەت و شوفرە و ئاماژە و وێناکردن لەگەڵ خۆیدا هەڵنەگرێ.

* ئەلێرەوە پرسیار دروست دەبێ کە ئایا کێ ئەو برستەی دەبێ کە شیعر بونیات نەنێ یا بە بونیات نانی نەزانێ تابێ بە شیعر بەڵکو وردوخاشی بکات بۆ ئەوەی تەژی لە شیعریەت بێ؟ من لە سەرەتای ئەزموونی خۆم بۆ ماوەیێکی کورت پێم وابوو شیعر بونیات نانە بۆ ئەوەی مانا و دەلالەت و سیستمی قسەکردن بێت، بەڵام لەگەڵ قووڵبوونەوەی ئەزموونی خۆم گەیشتمە ئەو قەناعەتەی کە شیعر دەبێ وردوخاش کرێت بۆ ئەوەی ببێ بەشیعر و تەلارێک لە ئێستەتیکا بەرزکاتەوە، هەڵبەت وەڵامی ئەم پرسیارە زەمانێکی پڕ لە ئەزموونی خوێندنەوە دەیداتەوە.

* شیعر ئەمڕۆ لەنێو هەوڵدان بۆ دروست کردنی جیهانبینی یەک بۆ خودی شاعیر جگە لە بەماناکردنی ئیرۆتیک و زیباناسی و جوانپەرستی هیچ شتێکی دیکەی لە بەردەمدا نەماوەتەوە، کە لە ئەزەلیشدا شیعر هەر کپ کردنەوەی گریانێکی نەرسۆسی بووە، گەڕان بە دوای هەمان ئاوێنەکەی نەرسۆسە، بۆیە بەهەر بەرگ و دەلالەت و سیمبۆلێک و ئەفسانەیەک بێت دەبێ لەناو ئەم دوو چەمکە گەمە ئاگراوییەکانی خۆمان بکەین، هەڵبەت ئەمەش بەسیستمی قسەکردن دەکرێت... نەک بەیاسا و ڕێسای زمانەوانە لاڵەکان، بەڵکو زمان بەو چەمکەی کە هەمیشە لەناو سێنترالەکاندا گەمە دەکا بۆ ئەوەی وردوخاشیان کات و تێکیان بشکێنێ، واتە ئیش کردن لەناو لەبەریەک هەڵوەشاندنەوەی هەموو ئەو

ناوەندانەی پشت بە بەڵگەی کۆنکریتی خۆیان دەبەستن زەمەن و باڵادەستی پیرۆزی کردوون، بۆ ئەوەی بگەینە هەمان چەمکی وردوخاشکردنی شیعر، بگەینە هەمان ئەو دۆنەی (حلولەی) مەسیح لە خاچی خۆیدا، مانایێکی ئەزەلی پێ بەخشی... ئەمە لای من شیعر دەدا بەدەستەوە.

کەریم دەشتی

٢٠٠١/٦/١٨

شکستی گەوهەر

کتێبێ بوو پڕ لە سیحر
ئەفسوون و فریشتە و شەیتان
تەژی لە جوانی و خورافەت
لە خەیاڵ و مەستی و سەفا
لەدەف و نەی
لە نەوای سپێدەی عابیدان
لە شمشێر و نەوڕەس
گۆرانی خۆشی قەرەجان
لەتاوس و تابان و تروسکەی سەما
پڕ بوو لە ئەلفبای لەززەت
پڕ بوو لە نهێنی خوداوەند و گەمەی باخۆس
لە جاویدانی
کتێبێ بوو خەونی ژانوسی دەگێڕایەوە
تابۆکانی ئاشکرا دەکرد
ئاگری شیدەکردەوە
پڕ بوو لە خەونی یوتۆبی
پەیمانێکی ڤاوەستی بوو لە میانی پاکی و شەیتان
پارچە نورێکی ئیزەدی بوو
شەوقی لە چاوی ئەبەد وەردەگرت
کانییێ بوو گەلگامش مەلەی تیا دەکرد
دەرگاکانی ئیرەمی پێ والا دەبوو
وەلێ ئەفسووس لە تاریکە شەوێکی هێجگار خەمگین دا
لەبەردەم ئەشکەوتی سەری ئینسان کوژایەوە
لە ڕەفەی قەلا بەرزەکان بوو بەخاک و خۆڵ کەس نەیخوێندەوە
لە پەنجەرەی دوا نهۆمی لەبیرچوونەوە کەوتە خوارەوە
لەو ڕۆژەوە زەوی بەو پەیمانە دەسوڕێ
کە......... کردی بۆ شەیتان

***

شکستی مرۆڤی باڵا

تیلم
تیلم
زامەکانی
هەڵدایەوە
هێور
هێور
گوێی
خۆی
هەڵخست
وردە
وردە
گەڵا
بەسەریا
دەوەری
تنۆک
تنۆک
فرمێسکی
دەڕژا
خوارەوە
لەناکاوێ
لەناکاوێ
دەستی
چەپ و
ڕاستی
نەما
ئینجا
قاچی
پاشان

جەستەی
هێدی
هێدی
چاوەکانی
ڕەش
داگەڕا
دونیای لەبەرچاو تاریک بوو
یەکە
یەکە
زام
هات و
لەشی
سورخن
کرد
فرمێسک
جەستەی
شوشتەوە
شنەیێ
هات
نهێنی
خۆی
چرپاندە
گوێی
بەفر
تەهارەتی
پێدا
بارانیش
پاکی
کردەوە
مانگ

تریفەی
خۆی
پێ بەخشی
ئەستێرە
بوون
بە
پەرژینی
شەوباش مۆسیقای ئەبەدی

***

دەفتەری حیکمەت

ئەو پیرانەی لە خەڵوەتی بخوریدا
پەنجەرەکانیان شکاند
تابگەنە باخی هەقیقەت
رۆحیان وەک یاقوتێکی درز برد و
وەهمیان لێ دەچۆڕێتەوە
ئەو تەڵەزمانەی دەرگای نووریان خستە
سەرپشت
تاهزر مەستی سەفاکەن کوژانەوە
ئەو شاعیرانەی سەر بە سەمای زۆربا بوون
تا چەند دێرێ رۆحی شکاو دەرباز بکەن
لەناو لەپی سەرابدا خۆیان دۆزیەوە
ئەو برینانەی لەتە سێوێ هەڵیگرتن
تا ئاوێنەکانی سگ و زار هەڵبواسن
لە باخەکاندا رزین
ئەو هەیڤە شەوانەی بۆ تاوێ
بەتیلمە هەورێ خۆیان داپۆشی
تا دوو پەیکی عاشق لەبەر چاوی بەدکاران ونکەن
بەڵام بۆ تا هەتا ئاوابوون
ئەو چاوانەی خۆیان لەیەخەی ئاسمان دووری

تا بارانی یەقین بباریٚ
تا ئەبەد غەرقی گومان بوون
ئەو سەمەندەرانەی لە فڕیندا سووتان
تا لەبەرزاییبیا بچریکێنن
لە خۆڵەمێشەکانیان دۆزەخ داگیرسا
ئەو تیشکانەی دابەزینە سەربانی ماڵەکان
تا دڵان تەژی ئەوین کەن
ئاگریان بەردایە دەروون
ئەو شنەبایەی هەڵیکرد
تا تەپ و تۆزی گەڵاکان بشواتەوە
بەناچار هەڵیوەراندن
ئەو کەنیزانەی لە سۆنگەی میهرێکی پاک
دەستیان لەمل کردین
بۆ یەکجاری ئێمەیان خنکاند
ئەو ئازادییەی لە کوچەو کۆڵانە بن بەستەکان
بەدوایدا ڕاماندەکرد و دەیتوانەوە
تەسلیمی دەستی دیلی کردین
ئێمە بۆ سەیری تریفەی مانگ
دەچووینە تاقە بەرزەکان
بەڵام لە بناران پیربووین
هەر بۆ هەوەس شیر و تیرمان لەیەک دەسووی
بەڵام بەحەقیقەت یەکترمان کوشت(*)
بۆ ژوانی ئاسکە کچان
دەچووینە سێبەری ئاوبارەکان
بەڵام لەوێوە شووشە جوانەکانی موحیبەتمان
دەشکاند
دەستمان لەملی خۆشەویستەکانمان دەکرد
بەڵام بۆ ئەبەد هەناسەمان لەبەر بڕین

(*) لەسەرسامیم بەم دێڕەی کە دەڵێ: «ئێمە بەفشە بۆ قەکانمان بەردباران کرد بەڵام ئەوان بەڕاستی مردن».

چەند سادیست بووین
شیعری یاقوتیمان دەنووسی
جوانترین مەلیشمان سەردەبڕی
بەپەلە بووین تا بگەینە کەنار ئاوەکان و
لەوێوە سەیری پەریەکان بکەین
بەڵام بەمشتێ تووڕەیی
پەیکەرەکانی جوانیمان چەقوڕێژ دەکرد
ئەو دەرسانەی سپێدان دەمانخوێندن
ئێواران ڕاومان پێدەکرد
بەتاسوقەوە دەچووینە بەر ئاگردانەکەی
زەردەشت
تا پاک بینەوە لە هەرماس
لە ڕێگە دیواری مەعبەدەکانمان دەبڕی و
خەزنەکانمان دەکۆڵیەوە
ئەو کیژۆڵانەی خۆشمان ویستن
غەرقی ڕق و قینمان کردن
ئەو شمشێرانەی باوانمان نەوە بەنەوە
دێویان پێ دەکوشت
ئێمە لاپەڕەکانی ئەقڵمان پێ هەڵدڕین
چەند جیاواز بووین
ئەوان هەمیشە دەگریان تا بە ڕاستی پێبکەنن
ئێمە هەمیشە پێدەکەنین تا بەقەستی بگرێین
ئێستێکەش
ئەو دەفتەرانەی حیکمەتیان تیا نووسرابوو
زەمانێکە خوێنیان لێ دەچۆڕێتەوە

محەمەد باوەکر

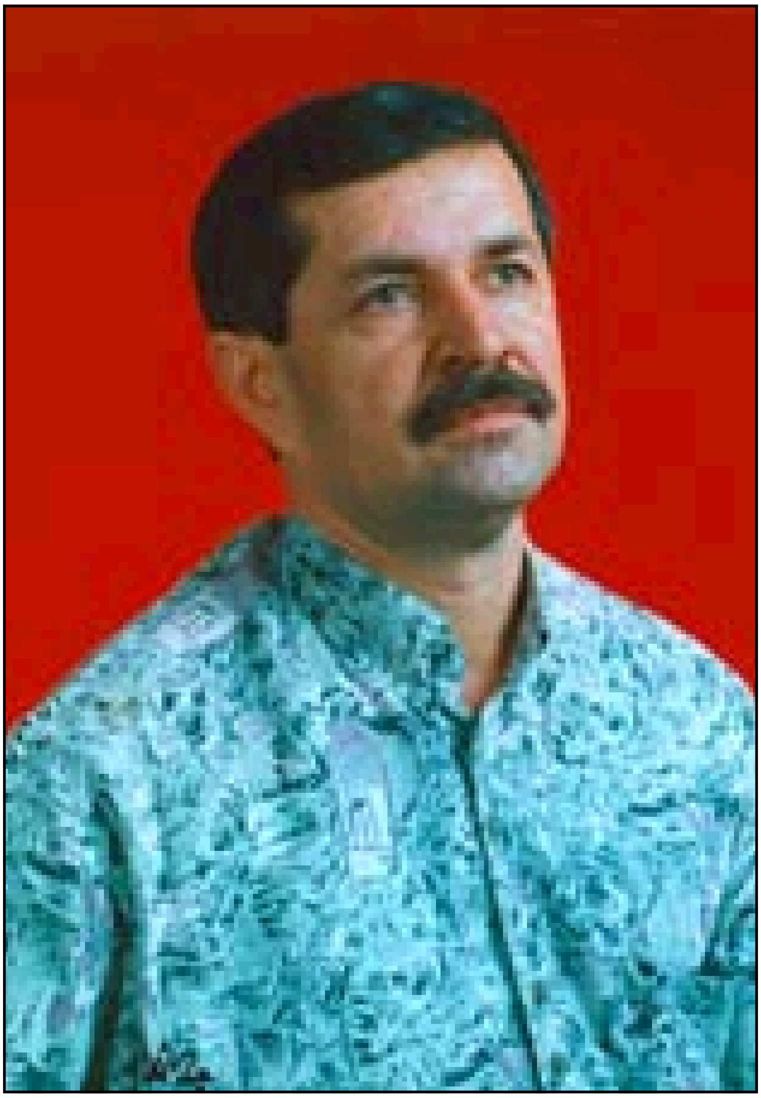

* وتەیەک
* باڵەکانی ئیکارۆس

وتەیەک

ئەو ژیارە ئاڵۆزەی ئێمەمانان تێیدا دەژین، تراژیدیایەکە بەدوای هەڵووشینی گیپانەکاندا دەگەڕێ لە جەستەیەکی مردوودا. مەنزڵگای شیعر لەسەردەمی کۆمپیوتەر و ئەنتەرنێتدا هێشتا هەر لە سەرەوەی شتە پیرۆزەکان ماوەتەوە، هێشتاکەش دەربارەی ناخ و ئێش و ئازارەکانی ناوەوە و خۆشبەختی مرۆڤەوە هەڵدەقوڵێت. شیعر و شاعیر لەیەک بۆدقەی لابورێکدا مەلە دەکەن، پێکوەش ژێوەر لە زەمەنی ڕابردوو و ئێستای ناوەوەی خۆیدا دەکاتن.

هەرچەندە نووسینەکانی ئێمەمانانیش لە داهاتوویەکی چاوەنوارکراودا دەبێتە کەلەپوور هەروەکو هەنوکە بەلزاک و هۆگۆ بوونەتە کەلەپوورەکەی ئەدەبی فەرەنسا... هتد لەگەڵ ئەوەشدا میللەتانی دونیا بە هەموو لایەنە باشەکانی و خراپەکانی ئەدەبیان بەڕێز و نەوازشەوە دەڕووانن کەلەپوور و ڕابردووی خۆیان.

کەلەپووریش ئەو ئەژدیهایە حەوت سەرە زل و زەبەلاحە نییە بەڕوومانڈا قیت بووبێتەوە، وێڕای ئەوەمان نەبێت تخونی بکەوین، نەتوانین لە تاقیگەدا یەکالآبکەینەوە بەڵکو بە پێچەوانەوە دەبێت لە دەرگایەکی هەر گەورەوە لە کەلەپوور بچینە ژوورەوە، پردێکە و بەسەریدا گوزەر دەکەین بۆ گەیشتنە ئارمانج و ویستە تایبەتەکەمان لە تخووبەکانی جوگرافیای خەیاڵگەدا، دوای ئەمانە شاعیریش خۆی ئەفسانەی سەربەخۆ دەخولقێنێت، بەڵام کەرەستەی ئەو بابەتانە هەروا لە خۆیەوە بە خۆڕسک نەشونمای نەکردووەو کەسیش پێی نەبەخشیوە، بەڵکو لە خودی خۆی هەڵقوڵاوە بەلایەنی باگراوەندی ڕۆشنبیری هاتۆتە ئاراوە بێگومان ئەمەشیان مەڵبەندی ئەفسانەکەیە، هەر ئەویش ڕووی دووەمی هەستەکانە لای شاعیر کە پەلیکی خۆشەویستی بەجوانبوون (ئایرۆس) دێنێتە ئەنجام شیعر بۆتە دروودێک لە سرووتی سیحری ئەفسانەگەری نەوازش دەکاتەوە.

باڵەکانی ئیکارۆس

مێرووەکانی ئەم کونە شارە چێژی تامکردنیان
زۆر تیژە
حەز لە لاشە مێبینەکان دەکەن
ئەو مێروانە هەستی بۆنکردنی دەندەرۆشکیان
لەلا پەسەندە
لەپێناویدا تەڕ و وشکانی لە پێدەکەن
دەندەرۆشکە بریندارە بێ خوێنەکە دوای سووتانیش
دڕکەکانی هەر پێوە مابوو
لەشە بەگریەکان و دۆخینی پیاوی بەگرمژەی پێخۆشە.
دووپشکە بێ ناوکەکە جارێکی تر
دەستی سێدارەی گوشی
گیانی توند و سەخڵەتە... لەبەردەستی مێرووان کەوڵ کرا
هێشتا وەسکی نەداوە
لاوە دووپشک و مێرووی تەمەندار
بەبۆنی ئاردە گروان سڕ دەبن.
مێرووە باڵدارەکانی ئەم شارە لەسەر ڕەگی
گاشە بەرد و دارمازوو
دەلەوەڕێن... دەگەوزن
مێروو سەما دەکات... مێروو پێدەکەنێ...
ڕەنگی تابلۆ دەبیستێ...
دەنگی مۆسیقا دەبینێ...
ئەم شارە مێرووستانە
تەنیا لە ئابلۆقەدانی تەمەنی شارە نەینۆکان بێ خەبەرن.
پێخۆر نەما.
مێرووە جەربەزەکان ئاوی قووتوکراو دەخۆنەوە
مێرووە سۆفی... سۆرە ساقە
لەگیژە نەباڵقەکان مارە بڕین
بەیەک ناشێن، مارەبیان نایەت

ئەوانە دەوەلاسکەی پیاوان دەکەنەوە
بەو باڵە نەرمانە باڵیان گرت.
من بەشکم لە دزینی تۆوی ڕۆژەشەو
وتیان:
ئاسمانی بەهارە وێرانەکە دەبەزێن
هەڵفڕین... هەوراز چوون
گەیشتنە هەوێنی ڕۆژە شەو
ئاسمانی گورگە خواییەکان بەفرمانی (ئەتۆن)
گۆنگرەیان لێکردن... تێنی ڕۆژیان بەگژەنان
باڵەکانی مێرووله هەڵوەرین
سەرەولێژ بوونەوە
گەڕانەوە باوەشی شارستانی وێران.
کێ لەشە ڕزیەکانی لە کرمان قورتار دەکات؟
کێ بۆ موژگانەکان پێدەکەنێت؟ شەیان دەکات؟
کێ زامەتەکان دەپێچێتەوە؟
گشت جێگایە پیرۆزەکانی ژێرزەمین
ئارامگای مێرووە لانەوازەکانە
نەوە مێروو سەرچاوەی ئاوو پێخۆربان دیتەوە
ئاهەنگی سەمای شمشێر
ئاقاری مێرووستانی مەستکرد... خستیبە دانس.
لەژێیەکانی گیتاری یەکەمین شارۆچکەی هابیل دا
ئەفسانەی ئاواز و ئەنگوستە داپاچراوی گۆڕەپانی شار و
بەزمی دابەزینی پێغەمبەرە نەگریسەکەی
گوێ لێدەبوو.
بەمشتێک ڤالیۆم خەوتن
دارستانە مێروو
کاریتە و شەقڵەکانی سەر ساپیتەی خۆیان کرۆشت
ئاو گەڕەکە مێو و شۆڕەبییەکانی خستە
تورەگەی (هابیل)ەوە
گەیشتینە نزیک دەوڵەتی ئۆمەرمەندان

وا خەریکە نۆرە گەیشتە
منی بە مێرووولەکراو
با لە من گەڕێت... بڕواتە پرسەی کاریتە و شەقڵە
خۆکوژەکان.
ئەی، خۆم؟
زمانی چاوی هەنگاوت بزرکرد
بەسەر پێبلکەی دەستە ئارمووشیەکانەوە
خەونان دەبینی
دەناو بۆشایی کەستەکە کریستال
دەژیبیت... دەمریبیت
دەژێبیتەوە... دەگرییێ
هەر بە دەستنوێژەوە لاپەڕەکانی ڕۆژژمێرزانی مێرووان
دەپشکنی
بەکتریاش لەسەر گۆی مەمکی ئەو لاپەڕانە دەزێ
خەنیت دێتێ... دەڵێی:
دەوەرە... دێوەرە
ئەمجارەش وەرە لە هەمان عارددا بێبنم بکە.
سیدارەی موغازەکانی شاری کریستال
عەمبارە سۆتن، تەڕن وشک نابنەوە
پەتە هەوکەکان چەوربیان دەدرێتێ.
ئەی، خۆم؟ ئەی مێر مرۆڤ؟
چەندە بەدوای بۆنی پەتە چەورە وشکەکان دەکەوتی
خۆت ببینیەوە
مەمکی دۆدانە گەمە پڕ شیرەکانت کوندارە
چاوە نورانییە زەرگەتەستانی هاوسێمان
بەو کلدان و کلچوفە
کونە سیسرکە «سامسا»ی سێ دەوڵەتە دیارەکەی
پێنادۆزرێتەوە،
شانۆنامەی لێکدابڕانی ڕۆژبەزێنەکان و زەوی باڵدار
لەبەر دەرماڵی ئامێرە گەورە کەرەکاندا نادیترێت

ئەو ڤێستڤاڵە مستانێیەی نێوان
کل و کلچوفدا ساز دەدرێت
تەڕ و وشکی ناهاویشترێ
هەرکێ ببەزێت
ڕابەری کلدانە مێرووستانی شانۆی (قابیل)ە
ئاڵای مێرووە بێوەژن
گەلەک خۆشدەبەزێ بۆ گەیشتنە ئاهەنگی مستانێ و
سووتانی دەریایە شارستانە زەمینە
لەبیرچووەکان
بێوەژن دەمی کرایەوە بۆ هێڵە ئاسنینە
بەیەک گەیشتووەکە و دارخورمایە شەمولەکان
ئاسن، خۆر، ڕیکۆردەر بە ئاڵا پێچرانەوە
سێچک، کروان، مازوو بەڕووتی خواردران
شەقاوەکانی ئاڵا هەڵگری شارستان
هوردە هوردە ژێر زەمین و ئاوی سەر زەوی بەگزادە و
شارستانییەتە بێودمەکەی
دەستبەسەر کرد.

تەحسین موحسین عومەر

* وتەیەک
* بەردنامە

وتەیەک

پێدانی بڕوایی تەواو متمانەی بێ خەوشی بەکارەکانمان خۆدیتن لە ترۆپک دەگەیەنێ کە ترۆپک و دواوێستگە لە ئەدەب و نووسیندا بوونی نییە، ئاوڕدانەوە لە شوێن هەنگاوەکان و دیاری کردنی ئاستانەیەک نزیک بوونەوە لە چەقین و چەقبەستن دەگەیەنێ کە داهێنانی دواتری چاکتر و بێ خەوشتر دەکوژێ، ئەوانەی توانا و دەسەڵاتی داهێنەرانەی کەسانێک یان گروپێک دەکەنە پێوەری تەواوبوون و پێگەیشتن، دەگەن بەو ئاستە بەو وێستگەیە بەڵام ناگەن بەداهێنان بەمانای وشەکە لەو سێبەرەدا دەبنە سێبەرنشین و پەیڕەوکاری ئەو کەسانە یان ئەو گروپە بە مانایەکی تر ئەمانە دەدۆزنەوە لە کاتێکا کە بوونی خۆیان ون دەکەن و بۆیان نادۆزرێتەوە، لەم سۆنگەیەوە ڕەوایە بۆ نووسەر دوای هەر نووسینێکی یان ماوەیەک دوای ئەو لە قۆناغێکی تری خۆ پێگەیاندن ئاوڕێک لە خۆی بداتەوە و بەشوێن کەموکوڕی و خەوشی ئیشەکەی خۆیدا بگەڕێ و دەستنیشانی بکات، ئەمەش ڕێ خۆشکەرە بۆ باشتربوون و چاکتربوون چونکە ئەو زەفەرەی خۆمان بە حاڵەتە هەستی و نەستییەکانی دەبەین، کەسێکی تر زەحمەتتر ئەنجامی دەدا و خوێندنەوەکەی ئەو خوێندنەوە نییە کە بۆ دەقەکانمانی دەکەین دەقی «بەردنامە» ١٩٩٤ نووسیومە، شارەزایی ئەو کاتەم جیا بووە و دەسپێکی شارەزایی ئێستامە، کە ڕستەی نووسینی ئەو کاتم کە خەیاڵ و وشەیە بەقەد خەیاڵی ئێستا و فەرهەنگی ئێستام فراوان و والا نەبووە لەم دەقە کۆمەڵێک وشەم کردووە بەوێنا و سێلابە شیعر و دەربڕ کە ئەوکات ئەمانە باو بووە و لە هەست و نەستمدا بوونی هەبووە لە خوێنەر شاراوە نییە کە ئەم دەقە لەژێر کاریگەری بەنجی خوێندنەوەی ڕۆمانی «براکوژی» «الأخوه الأعداء» نیکۆس کازانتزاکی نوسیومە بەڵام توانستە شیعریەکانی خۆمم تیا بەکاربردووە و وێناکانم دژ کردۆتەوە و نەهاتووم ڕاستەوخۆ دایان بنێمەوە ئەم کەوتنە ژێر کاریگەرییە ئەگەرچی لای زۆربەی نووسەران هەیە منیش کردوومە، بێ دەسەڵاتی دەگەیەنێ نەمتوانیوە (أسطورە) لە شیعر بونیاد بنێم وەک لە «پێ دزەی توێی دیوارەکان» کردوومە ئەمەو سەرلەبەری دەقەکەش بێ هودەیی پێوە دیارە و خۆمم بۆ ڕزگار نەکراوە لەم بێ هودەییە دەقەکە بە مۆرکردنی ڕق نامەیەک کۆتایی دێ لەگەڵ جەلادی ئەو توانایەم نەبووە چەقۆ بەجەلاد سەربڕ فڕێ بدەم زۆر ڕەت کردنەوە لە دووتوێی دەقەکە دیار دەکەوێ بەبێ دانانی بەدیل بۆ ئەم ڕەتکردنەوانە، هیستریایەکی شیعری لە دەقەکە دیارە کە زادەی تەسلیم بوونە بەخەیاڵ و بەقەڵەم.

بەردنامە

نەیار بوونمان... تەبابییەکی گەورەیە
لوولەی چەکی سەنگەرەکان... گوڵبارانی گوللە ناردراوەکان دەکات
عیزرائیلیەت... لە پاشەڵی پرۆگرامەکەی هەڵدەدات
ئایدیۆلۆجیای نەزۆکی جیاوازەکان... کشمیش دەگرێ
وەرن بچینە «کاستلۆس»...
برژانگەکانی «یانارۆس» هەڵکێشین و بەدەربنێین...
ئەو کەشیشەی بۆ هەڵدێرانی دەبردین... چەپڵەی تەبایی دەکوتا...
تەزکیەی مەکەن بێتەوە پێتان دەڵێم... نموونەی بەرز جاڕ دەدات.
(****)، نیشتمان، سەربەستی، یەکسانی.
لەم بەهەشتە بەرگرتووەدا تووڕ هەڵدەن
درزەکانی شوورەی بەهەشت کونبڕ بکەن... بازگە بۆ مێروولە و ماریش بنێنەوە.
ناسنامەی مۆرداری مرۆ... قفڵە کۆمپیوتەرەییەکانی بەهەشتەکان دەکاتەوە
ئاسایشمان هەناردەوە ئاسمانەکان... تەبایی خوان زادەکانمان پێ دەستەمۆکرد...
هەرزانی... مامەڵەیەکی بیژۆکە لە یۆتۆپیا... ڕێی گەڕانەوەیان نەدا
تیشکەکانی خۆرمان پژاند... بایەکانمان نیشتەجێ کرد... گوڵمان باراند.
قفڵەکانمان... هشیارتر و... سەختتر و... تەکنیکدارتر، بەرهەم هێنا
بەناسنامە ساختەکانی یانارۆسە بەدیوومەکە ناکرێتەوە
هێی کەشیشە هەڵپەرستە خۆویستەکە... ناکۆکیمان تەبابییەکی مەزنە
سەرمان... ڕازیە بە چەپۆک
گەردنمان... سیکارد کول دەکات
ناکۆکیمان... تەبابییەکی... گەورەیە
کاستلۆس... ڤیستیڤاڵی مەرگە... مردنیش ئامانجی بوونە...
گورگ... دەچێتە ناو کەوڵی ئادەمییەکانی کاستلۆس
ئەو حەکیمانە توورهەڵدەن... هەتوان بۆ سارێژبوونەوەی گابەردەکانی کاستلۆس
دەگرنەوە... ئێمە بەبرینەوە جوانین
با «ئەسکل پیبۆس» نێتەوە!! بابڕواتن وەک ڕۆییوە.
لە کێندەر بازاڕی گەرمە... لەوێدا گیان بکاتەوە بەبەر مرۆ
ئێمە... بەمەرگەوە جوانین

دێوەرەکانیش مەهێڵن خەرقی شورا بەردینییەکانی ئێمەکەن
ئێمە لە باتی «شەقشەقە» و بووکەشووشە و موتوومورووو
نارنجۆک و چەک دەخەینە کۆڕی یاری منداڵان بەمردنێ ڕایان دێنین
مەرگی نەو کاریگەرترە لەمەرگی پیرو کەترەکان
کەمانجەژەنە قەرەجەکان ڕێ لێ بگرن... ڕوونەکەنە یۆتۆپیای مەرگ
کەس بۆ سۆناتاژەنینیان گوێ ڕاناگرێ... ئێمە بە «ڕۆ... ڕۆ» ڕاهاتووین
بە سیمفۆنیایەک ئاشناین... نۆتەکانی پەنجەیەکی چرنووک درێژ دەیاننوسێ
لەسەر ژێی بەرپەنجەی ئەودا... تۆنەکانی گوێبیست نابن
ئێمە حەزمان لە «هۆرە»یە... لە مینۆیتە جەنازەییەکان چێژ دەبینین.
بە شاعیرە تروبادۆرەکانیش بڵێین... پێ نەخەنە ناو لەپی مەرگ...
بەرد کڕین و بەرد فرۆشییان پێ ناکرێ
شیعر بێنن کەس ناڵێ چەندی... بەچەندە!! دەست بە ڕووی خۆیانا بنێن
بەچەخماخ سازەکان بڵێین... لانکەی ساواکان لە باتی ڕۆحی مەسیح... خەنجەرێکی پێوە دەکرێ
خەناوکەی خاچ پارە ناکات
«مەسیح» ئیدمانی مژینی عارەقەی بەینی مەمکۆکەی هەرزەکچان سپلێ ڕزاند...
«ڕاهیبە قەیرە بووەکان» لە شانشینی مەمکان داڵدەی نادەن
جیهان چیتر... خودانێکی چوار میخەکێشراوی ناوێت
«مەسیح» پاش دوو هەزار ساڵی سەرپشتی خاچ، هێرش دەکاتە یۆتۆپیا
پەیامی زەبر... پەیامی چەک... پەیامی پاشگەز بوونەوەی ئاشتی... ئاشتی دەگەیێنێ
خۆشی لە تۆ ئەی خەنجەرساز... چەقۆ بسوو... خەنجەر ساودە
ناکۆک بوونمان تەباییەکی مەزنە
ئاهەنگە لەلای ئەوانەی دڵێکی پیسیان هەیە.
خۆشییە لەوانەی بەزەییان نایەتەوە و بەگیان دڵڕەقن...
خۆشییە لەشەڕ هەڵایسێنەران...
جەژنی جەمردەکانی ستەم کارییە...
بەزمە لەلای زل فیزەکان دەبنە میراتگری زەوی.
ئەو شوێنە گومڕابووانەی شونهەڵگرە چاو گورگییەکان کێشایان،
شوێن سمی لە قوڕچەقیوی شەیتانە دۆستەکانمان... شوێنە پیرزۆکان کوا؟
ئێمە... بۆ بەهەشتەوانێکی پێ خواس... برسی... ستەم دیدە... پرزەمان لێ براوە
بازگەکانی یۆتۆپیا بەوادەیەکی سەرمێزی بەرزەفڕی نەدۆڕێنێ.

بەدبەخت... ئەو خەڵوەت کێشە گۆشەگیرە کەنەفتەیە...

دڵی پڕە لە باسی جیهان و فریوەکانی... بۆ خۆ گونجان دەچێتە سەر بەرماڵی خواووەند بۆ پڕکێشی فریوەکانی پاشەڕۆژ نوێژ دەکات.

وای لە دڵی بەدەرنراوی یۆتۆپیای مەرگ... ڕارایی تیان...

سەرو سیمای شەهوەت بازی خەڵوەتکێشە ماسۆشییەکان ژنی ڕووت و شەیتانی تیان.

وای لەستەمی سامناکی پشت سنووری یۆتۆپیای مەرگ.

بەرائەت چەک دادەماڵێ... پیاوانی چاک نینۆک و ددانیان دەرهاتوون

نەدەتوانن قەپاڵ بگرن... نە بە چڕنووک... پێستەی لە خۆدڕندەتر دا بماڵن

لەژێر شەقی بنگوێ سرکەری چڕنوکدار دەگوزرێن

کە گەورەی دەرێی یۆتۆپیان...

لە دەرەوەی یۆتۆپیادا... گەڕی چەرخێکی بەترسە... تەنها بۆ ئەوە دەمکوژن... نەیانکوژم

گۆرێلایە مت بووەکەی ناوەوەیان دەخرۆشێن...

ئەریمەی ئەو بوونەوەرە بەهێز و نەرم و نیانە لەبار دەبەن

وای بۆ ددان و نینۆکی خراپەی پێ دوورخەمەوە...

هێی تەبا... تەبایان ناکۆکییەکی مەزنە...

مەمفەوتێنە... ڕقم لێتە... خۆشم ناوێیت... ڕقت لێم بێ...

خۆشت نەوێم و ناتناسم... مەمناسە و ناتدۆزمەوە... مەمدۆزەوە و بۆم مەگەڕێ...

ناکۆکیمان تەباییەکی مەزنە...

لە نێوان دووپەپکەی دەستاڕ بەردنامەیەکمان تۆمار کرد

دەنگ و باسی ترپەی دڵی وجاغی گۆرێلایە بە بەردبووە ناکۆکەکانی

سەردەمانی بەستەڵەکمان تیا ڕاگەیاند...

هێی ئەوانەی دڵتان... دینتان... گیانتان بەردە و بەرد ئاکارن خۆشی لێتان

گەرمە جەنگێک بەرێوەیە...

خەنی ببە... سیکارد زلە مل هوڕەکەی سەرو مل و باڵی مرۆت دەفرۆشت و دەکڕییەوە...

نەفرەت لە دەست و چەقۆکەت

لە ئەستۆت کەوێ لە ئەستۆت... ئۆباڵی دۆڕانی کچێنەی بەرائەتمان

ئۆباڵی چاوشۆڕبوونی ئاکارە ژیارییەکان

لە گەرمەی جەنگ... گۆشتی کرچی شەرکەرێکی تۆقیوی خۆمانئاسایت دەرخوارد داین...

ئۆباڵی هەڵوەرینی ددانەکانمان لە ئەستۆت

ئەفسووس بۆ ئەو قوربانیانەی لە کاستلۆسدا سەربڕان...

نەفرەت لە خەونی خوێنیت... نەفرەت لە سیمای سامناکت
نەفرەت لە بۆرژانە خەو و ڕاچفرینت
شەرمەزاری لەو ئایدیا نەفرەتیانەی مرۆڤەکانی ئەفیون کرد
کوێرە ڕێگای گوێڕایەڵی چەواشە بووەکانی پێدا دەڕوات
نەفرەت لەو پیرۆزبایییە شەرمەزارانەی داباریین
خاک... شەرەف... نەتەوە... سەرمایەیان بۆ کردینە هێمای باڵا
مرۆڤیان بۆ بەچۆک هێنا
وەرە... ڕق نامەیەک مۆرکەین
دژی خەونی هەڵبزرکاوی خودانە تۆقیوەکان
دژی دەسەڵاتی ڕەهای ڕابەرە نیگرۆفیلییەکان
دژی غەفڵەت لە ناکۆکییە ئەزەلییەکان
دژی مەرگ بەردانە ژین... دژی فریوە خواییەکان...
دژی سامناکی چەقۆکەت... شەرواڵ گورجی جزمەلەپێ
بارق نامەیەک تۆمار کەین... تەبابووڼمان
ناکۆکییەکی سامناکە...
سامناکەکە.

١٩٩٤

ئەسکەندەر جەلال

* جوانترین بەش لە شیعردا
* حەکایەتی پیاوێکی کاغەز
* یەک دێر

جوانترین بەش لە شیعردا
ئەو بەشەیە کە شاعیر نەینووسیووە

هەمیشە بەلای منەوە قسە و باسکردن لە شیعر جۆرە سەفسەتەکارییەک بووە، ئاخر قەت ناکرێ تۆ بێی بتەوێت قسەی یەکلاکەرەوە لەبابەت شتێکەوە بڵێیت، کە کەس نازانێ لە کوێ هاتووە و کەی کارمان پێی نامێنێ...

لەوەش مەخسەرەتر ئەوەیە بێی بڵێیت شیعر کۆتایی پێ دێ، تەکنۆلۆژیا ڕۆحی شیعر هەڵدەکێشێ. (جارێ لەوە گەڕێ کە ئەم بابەتە شیاو نییە بۆ موناقەشە)، ئەوە منیش لێرە موبالەغەیەکم کرد کاتێک وتم: «ڕۆحی شیعر». بەوە بێت دەبێ منیش شیعرم بەڕۆحلەبەرێک دانابێت، کە دیسان ئەمەش وانییە... بەڵام بەڕاست خوێنەر دەبێ لێرە تۆ هەست بکەیت قسەیێ ئەوها شوونی شیعریشی پێوەیە.

ئەمەی سەرەوە سەفسەتەکارییەکی چکۆلانە و، زۆڵانەی من بوو، منیش بە گوێرەی فێڵبازی خۆم توانیم ئەوەندە بڵێم... جا نۆرەی پێکەنین بێ با،...

«یەک دێر» و «حەکایەتی پیاوێکی کاغەز» ئەو دوو نووسینەن من لە خۆمەوە ناوی شیعرم لێ ناون، بەڵام تۆ بڵێی ئەوانە شیعر بن...؟؟ ئەوەیان پرسیارە کاتێک بیر لە شیعر دەکەمەوە، تێدەگەم سنووری نێوان حەزی من (لە بەشیعربوونی ئەوانە) لەگەڵ قووڵی شیعر و شیعرییەت لە ئاستی پەی پێبردنی من... تووشی ڕەشبینی دەبم، دیسان خوێنەر نازانم دەڵێ چی...؟!

لە «یەک دێر»دا ڕەنگە شتێکی جوان ببینم تەنها لەوەدابێت کە نەنووسراوە، چونکە من هەمیشە کە شیعرێک یا نووسینێک دەنووسم یا دەیخوێنمەوە، وا حس دەکەم شتە لەوە جوانترەکە لەوەی ناو شیعرەکە یا نووسراوەکە، ئەوەیە کە نەنووسراوە، نووسەرەکە یا لەکاتی نووسیندا لەبیری بووە و دوایی خۆشی نەیزانیووە چۆن لەبیری چووە، یاخود ئەسڵەن هەر بەخەیاڵیشیدا نەهاتووە، گرنگ من زۆر جار کەشیعرێک دەخوێنمەوە هی هەر کەسێک بێت، لە دوای دوادێری شیعرەکە من ناوەستم و هەر دەڕۆم و دەخوێنمەوە، جار وایە قەسیدەیەکی درێژم خوێندۆتەوە بەهۆی دوو دێر شیعری شاعیرێکەوە، من هەر ڕۆیشتووم و ڕۆیشتووم... ئا ئەمەیە کە دەڵێم جوانییەکان هەمیشە لە نەوتراوەکانن... تۆ دیقەت دە، کاتێک یەکێک شیعری فلانێک دەخوێنێتەوە بەشۆخییەوە یان بابڵێین کاتێک دێت بەگاڵتەوە لاسایی ئەو دەکاتەوە، سەرنج دە چەند غەشیمە وا دەزانێ گاڵتەی بەشیعرەکە کردووە، بەڵام نازانێ شتە جوانەکانی گوتووە،... جا وابزانم هەندێک ڕوونم کردەوە کوێندەری شیعر لە بەرچاوی من جوانە، ئەو شوێنەیە کە لە من دیار نییە و وەکو شوێنێکی داپۆشراوی و جەستەی بلوورینی کچێکی جوانکیلەیە کە ڕۆژێک لە خەونێکدا بزرم کرد و دۆزینەوەی لە واقیعدا ئەستەمە...

ئەدی بۆ باسی (حەکایەتی پیاوێکی کاغەز) نەکەم، ئەو پیاوە کاغەزانەی هەزار و یەک حەکایەتیان هەیە، دەزانن مەبەستم کامە پیاوانە:

ئەوانەی بە فـوێکی پیـاوی هەیبەتدار و بەفـوێکی من بەئاسـمان دەکـەون، ئەوانە لە چیرۆکی (پیـاوی کـاغـەز) کـە چیـرۆکـێکی کـورتی منە، پیـرەژنێک هەزارانی لێ جـیـرپەجـیـرکـردن و رۆژانـەش ئەو پیـاوە کاغەزانە بەپێڵاوەکانی منەوە دەنووسێن، ئاخر پیاوەکان خۆیان کاغەز و دووڕوو و کورتەبنەن...

ئا ئەوجا من لەو شیعرەدا لەو پیاوانە دواوم، لە ڕاستیدا من قەناعەتم وانییە لەشیعردا بکرێ تۆ لە تاکـە شـتـێک دوابیت و بەڕوونی و بە تاک ڕەهەندی مـاناوە خـۆی بەدەسـتـەوە بدات، بێ ئەوەی موغـامـەرەیەکی حـەیابەرانەی شـیـعـری لەگـەڵدا بێت... بەڵام چی دەکـەیت کـە من هەمـیـشـە ئەوانەی دەیاننووسم کورت دێن لەچاو ئەوانەی دەمەوێت بیانڵێم، لەگەڵ ئەوەشدا من باوەڕم بەوە هەیە شیعر جێگەی هەموو شتێکی تێدا دەبێتەوە... لێرەوەش بەبیر خۆم و خوێنەریشی دەهێنمەوە کە کەسێک هەیە دەڵێت: گرنگ چۆن دەڵێیت نەک چی دەڵێیت.

لەو قسەیەش ڕاست دەبمەوە دەڵێم: چی دەڵێی گرنگە و چۆنیش دەڵێیت هەر گرنگە، واتە هەردووکیان گرنگن.

عـەیامـێکیـشـە باوەڕم بەوە هاتووە خـۆشـاردنەوە لە پشـت فـۆرم و فـۆرمـبـازی لە زۆر حـاڵەتاندا، دەرئەنجامی دەستەوەستان و نەتوانینە لە نزیکبوونەوە لەو تازەگەرییەی کە ئیدی پاشەکشە لێ کردنی مەحاڵە.

حەکایەتی پیاوێکی کاغەز

تۆ، ئەی پیاوی کاغەز
ئەی ئەوەی لەنێو گەردەلوولدا، لەگەڵ قەپێلکە شخارتەکان
ئاسەوارت نامێنێ...
ئەی ئەوەی ڕۆژێک تەبای ئاو دەبیت بە هەڵم و
داش ناکەیتەوە...
کێ دەزانێ تۆی هەڵم لە کوێ دەبیت بەغوبار...؟!
تۆ ئەی پیاوی کاغەز
لە گوڵاندا وێنەمت ڕەش هەڵگەڕاند؛
خۆ ڕەشەمێ نەهاتبوو تا مرۆ ڕەش هەڵگەڕێ
ئەی کاغەزینترین پیاو...
من حەزم بوو وێنەت ببێ بەکۆلارە
نەک خۆت ببیت بەخۆڵەمێش...
تۆ پێم بڵێ؛
ئەو شنەبا ڕوو بەکێشانەی دەمە و بەیانان؛
چ وەعدێکیان لەگەڵ تۆ هەبوو؛
وەها دەیانهێناو دەیانبردی...
ئەی پیاوی کاغەز
لە نێو ئەو هەموو خۆڵەمێشیەی جەستەت
ئەو قانە سپییە وەک بەفرە چییە لەسەر سینەت
ئەی کاغەزینترین پیاو هەناسەکانم هەڵت دەدەنە ئاسمان و
لارە لارت پێ دەکەن...
چەند لە پەڕەمووچ دەچیت لە فڕیندا...
چەند لە لکی لاوازی کالیبتۆز دەچیت لەشەکانەوەدا چەند...؟!!
ئەی ئەو کاغەزەی بەخەتێکی شاش لە سەرت نووسراوە:
«پیاو باشە لە ئاسن نەبێت...،
هەروەک چۆن ئەم کاغەزەش پیاوێکە؛
ڕەشەبا هەڵیدەفڕێنێ»

یەک دێر

دەک دێر... یەک دێر... یەک دێر

یەک دێر... یەک دێر... یەک دێر

یەک دێر کیفایەتی بەشاهێدیەکە هێنا

یەک دێر... یەک دێر... یەک دێر

یەک دێر... یەک دێر... یەک دێر

یەک دێری بێ خاڵ... نەخوێنراو... نەنووسراو

خۆی لە بەدیهیەت مارە بڕیوە.

یەک دێر... یەک دێر... یەک دێر

یەک دێر... یەک دێر

یەک دێر لە سەرەوە... لەلا چەپەکەی

کاغەزە مێراب ئاڵتوونییەکە

ڕاکشاوە

بێ منەتی...

حەقیقەت...

سۆزی...

لێ دەچۆڕێ...

یەک دێر... یەک دێر... یەک دێر

یەک دێر... یەک دێر

تەنێ یەک دێر کە نەنووسراوە و ناشنووسرێ

***

تەواو